

รายการอ้างอิง

ภาษาไทย

- กอบแก้ว สุวรรณศร. 2528. เอกสารการสอนชุดวิชาการจัดการสถานเลี้ยงเด็กในชุมชนหน่วยที่ 13.
กรุงเทพมหานคร : สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช.
- งามนิจ จันทร. 2536. สภาพและปัญหาการพัฒนาบุคลากรทางการศึกษาในศูนย์พัฒนาการศึกษา
ระดับก่อนประถมศึกษา สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ
เขตการศึกษา 1. วิทยานิพนธ์ปริญญาโทบัณฑิต ภาควิชาประถมศึกษา บัณฑิตวิทยาลัย
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, คณะครุศาสตร์. 2534. รายงานการวิจัยเรื่องการสังเคราะห์เอกสารเกี่ยวกับการ
การอบรมเลี้ยงดูเด็กปฐมวัย (มกราคม2528-ตุลาคม2529และปรับปรุงพ.ศ.2534). ภาควิชา
ประถมศึกษา คณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- ชัยยงค์ พรหมวงศ์. 2520. นวัตกรรมและเทคโนโลยีทางการศึกษากับการสอนระดับอนุบาล.
กรุงเทพมหานคร : ไทยวัฒนาพานิชย์.
- ชูวีวรรณ จิระอมรนิมิตร. 2540. คู่มือการดูแลสุขภาพเด็กก่อนวัยเรียนสำหรับผู้เลี้ยงเด็ก. หน้า 1
กองวันโรค กรมควบคุมโรคติดต่อ กระทรวงสาธารณสุข. ฉบับพิมพ์ครั้งที่ 1.
กรุงเทพมหานคร : บริษัทดีไซร์ จำกัด.
- เชิดชู อริยศรีวัฒนา. 2538. คู่มือการอบรมหลักสูตรฟื้นฟูวิชาการสำหรับที่เลี้ยงเด็ก. หน้า A1-6
กรุงเทพมหานคร : กรมการแพทย์. (อัดสำเนา).
- ฐิระ ประवालพฤกษ์. 2538. การพัฒนาบุคคลและการฝึกอบรม. เอกสารวิชาการฉบับที่ 83
หน่วยศึกษานิเทศก์ สำนักงานสภาสถาบันราชภัฏกรุงเทพ : โรงพิมพ์การศาสนา.
- ทัตดาว ลออโรจน์วงศ์. 2532. ปัจจัยที่มีผลต่อการปฏิบัติงานของผู้ดูแลเด็กในศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก.
กองวิจัยและประเมินผล กรมการพัฒนาชุมชน กระทรวงมหาดไทย.
- ทีศนา แชมมณี และคณะ. 2536. หลักการและรูปแบบการพัฒนาเด็กปฐมวัยตามวิถีชีวิตไทย.
กรุงเทพมหานคร : สำนักพิมพ์จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย. (ครั้งที่ 2).
- นิภา ทองไทย. 2525. หลักสูตรการอบรมเลี้ยงดูเด็กก่อนวัยเรียนสำหรับพ่อแม่ ในชุมชนเกษตรกรรม
ชนบท. ปริญญาการศึกษาดุสิตบัณฑิต มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร.
- น้อมฤดี จงพยุหะ และคณะ. 2518. คู่มือการศึกษาวิชาพัฒนาการเด็ก. กรุงเทพมหานคร : ห้างหุ้นส่วน
จำกัดศึกษาสัมพันธ์.
- บัณฑิตย์ อินทราชัน. 2526. การบริหารงานบุคคลและการสัมมนาบุคคล. กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์
พิรพัชรา.

- บุญเยื้อง ประกอบแสง. 2528. บทบาทของผู้ปกครองตามการรับรู้ของตนเอง ในการอบรมเลี้ยงดูเด็กก่อนวัยเรียน ในจังหวัดอุบลราชธานี. วิทยานิพนธ์ปริญญาโทมหาบัณฑิต บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- ประหยัด จิระวรพงศ์. 2530. เทคนิคการฝึกอบรมเทคโนโลยีทางการศึกษา. กรุงเทพมหานคร : อมรการพิมพ์.
- พวงพร กอจรัสจิตต์. 2528. คู่มือการอบรมหลักสูตรพื้นฐานวิชาการสำหรับพี่เลี้ยงเด็ก. กรมการแพทย์. (อัดสำเนา).
- พวงรัตน์ รอดมณี. 2534. การปฏิบัติการผู้ดูแลเด็กในการสร้างเสริมสุขนิสัยให้แก่เด็กปฐมวัยในศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก กรมการพัฒนาชุมชน. วิทยานิพนธ์ปริญญาโทมหาบัณฑิต ภาควิชา ประถมศึกษา บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- พูนสุข บุญยสวัสดิ์ และคณะ. 2523. เข้าใจเด็กก่อนวัยเรียน. กรุงเทพมหานคร : ชมรมไทย-อิสราเอล.
- ปิฎก โสธร. 2517. การบริหารงานบุคคล. กรุงเทพมหานคร : สำนักพิมพ์ไทยวัฒนาพานิช.
- โรงพยาบาลเด็ก. 2536. การอบรมพื้นฐานวิชาการสำหรับพยาบาลในสถานรับเลี้ยงเด็กที่ดูแลเด็กอายุ 0-5 ปี. กรุงเทพมหานคร : กรมการแพทย์. (อัดสำเนา).
- ลักษณะ ดันดีลีปกร. 2527. คุณภาพของครูพี่เลี้ยงในสถานเลี้ยงเด็กกลางวันก่อนวัยเรียนของกรุงเทพมหานครและเอกชน. วิทยานิพนธ์วิทยาศาสตรมหาบัณฑิต สาขาจิตวิทยาคลินิก มหาวิทยาลัยมหิดล.
- สถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์, สำนักงานฝึกอบรม. 2521. ปัญหาและการบริหารการฝึกอบรม. กรุงเทพมหานคร.
- สถานสงเคราะห์เด็กและสถานรับเลี้ยงเด็กเอกชน. 2539. เอกสารประกอบคำบรรยายการฝึกอบรมพี่เลี้ยงเด็กอ่อนประจำการ. กรุงเทพมหานคร : กรมประชาสงเคราะห์. (อัดสำเนา).
- สวัสดิการสังคม, สำนัก. โครงการส่งเสริมการจัดตั้งศูนย์รับเลี้ยงเด็กกลางวันในชุมชนแออัด. กรุงเทพมหานคร : สำนักสวัสดิการสังคม. (อัดสำเนา).
- สุนันทา กิจสุวรรณ. 2534. การใช้โครงการฝึกอบรมเพื่อพัฒนาสมรรถภาพผู้ดูแลเด็กในศูนย์เด็กปฐมวัยในชุมชนแออัด กรุงเทพมหานคร. วิทยานิพนธ์มหาบัณฑิต ภาควิชาประถมศึกษา บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- สมน อมรวิวัฒน์ และคณะ. 2532. การศึกษาเชิงมนุษยวิทยาเกี่ยวกับการอบรมเลี้ยงดูเด็กตามวิถีชีวิตไทย. ภาควิชาประถมศึกษา คณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- อารี วัลยะเสวี. 2523. การจัดบริการศูนย์เด็กก่อนวัยเรียน. สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ. สำนักนายกรัฐมนตรี กรุงเทพมหานคร : เอราวิถ์การพิมพ์.

อุดมลักษณ์ กุลพิจิตร. ม.ป.ป. วิถีเลี้ยงดูเด็กวัยทารกและวัยเตาะแตะ. กรุงเทพมหานคร : ภาควิชา
ประถมศึกษา คณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

อุดมลักษณ์ กุลพิจิตร. 2541. การจัดโปรแกรมการศึกษาและเลี้ยงดูเป็นกลุ่มสำหรับเด็กวัยทารกและ
วัยเตาะแตะ. กรุงเทพมหานคร : ภาควิชาประถมศึกษา คณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์
มหาวิทยาลัย.

อุษา พงศ์พิสุธา. 2521. ปัจจัยที่สนับสนุนและอุปสรรคต่อการดำเนินงานของผู้ดูแลเด็กในศูนย์
พัฒนาเด็กเล็ก. วิทยานิพนธ์ปริญญาโทบัณฑิต คณะสังคมสงเคราะห์ศาสตร์
มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.

อำไพ สุจริตกุล และคณะ. 2531. การพัฒนาหลักการและวิธีการอบรมเลี้ยงดูเด็กตามวิถีชีวิตไทย.
ภาควิชาประถมศึกษา คณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

ภาษาอังกฤษ

Campbell. 1977. The relationship of caregiver demand appraisal and resources with
Spousal caregiver adaptation to dementia caregiving. Indiana Scholl of Nursing.
Indiana.

Davis. 1994. Training determinant for quality infant child care. University of Missouri
Columbia.

Evan and Mayers. 1994. Annual editions of early childhood education 95/96. Guilford,
Connecticut : Dushkin Publishing Group.

Hoing, Alice S. 1979. Parent involvement in early childhood education. Washington D.C. :
National Association for the Education of Young Children.

Hoing, Alice S. & Lally, Ronald J. 1981. Infant caregiving a design for training. New York :
Syracuse University Press.

Leslie. 1993. Infant/toddler caregiver training need as perceived by caregiver training
Directors' and parent. Columbia University.

Mcleod. 1994. Early child caregivers' perception of occupational stress. University of
Marryland.

ภาคผนวก

ภาคผนวก ก
รายนามผู้ทรงคุณวุฒิ

ภาคผนวก ข
สถิติที่ใช้ในการวิจัย

ภาคผนวก ข

2.2 วิเคราะห์ข้อมูลจากการประเมินพฤติกรรมการจัดกิจกรรมการเลี้ยงดู และการให้การศึกษาศึกษาเด็กวัยทารกโดยการหาค่าเฉลี่ยร้อยละ $\bar{X}$ และ S.D. จากสูตร

1. ค่ามัธยฐานเลขคณิต (Mean) ของคะแนนโดยใช้สูตร

$$\bar{X} = \frac{\sum X}{N}$$

เมื่อ	X	=	ค่าเฉลี่ย
	$\sum X$	=	ผลรวมของคะแนนทั้งหมด
	N	=	จำนวนผู้ให้การเลี้ยงดูเด็ก

(ประคอง กรรณสูตร, 2538)

2. คำนวณค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard Diviation) โดยใช้สูตร

$$S.D. = \sqrt{\frac{\sum X^2}{N} - \frac{|\sum X|^2}{N}}$$

เมื่อ	S.D.	=	ค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของคะแนน
	X	=	คะแนนของผู้ให้การเลี้ยงดูเด็ก
	$(\sum X)^2$	=	ผลรวมของคะแนนทั้งหมดยกกำลังสอง
	N	=	จำนวนผู้ให้การเลี้ยงดูเด็ก

(ประคอง กรรณสูตร, 2538)

2.3 วิเคราะห์ข้อมูลแบบสอบถามความพึงพอใจและความคิดเห็นของผู้ให้การเลี้ยงดูเด็กและผู้ปกครอง ที่มีความร่วมมือในโปรแกรมการฝึกอบรม โดยการหาค่าเฉลี่ยร้อยละ

ตารางที่ 8 เปรียบเทียบผลการทดสอบวัดความรู้ความเข้าใจก่อนทดลองและหลังทดลองใช้โปรแกรม
ตัวอย่างการวิเคราะห์ข้อมูลการทดสอบความมีนัยสำคัญของความแตกต่างระหว่างคะแนน
การวัดความรู้ความเข้าใจก่อนทดลองและหลังการทดลอง

ลำดับที่	คะแนนการทดสอบ		D	D ²
	ก่อนทดลอง	หลังทดลอง		
1	16	27	11	121
2	12	26	14	196
3	15	28	13	169
4	16	27	11	121
5	14	29	15	225
6	13	27	14	196
7	13	28	15	225
8	13	28	15	225
9	12	28	16	256
10	11	28	17	289
ΣX	135	276	$\Sigma D = 141$	$\Sigma D^2 = 2023$
$\bar{X}$	13.5	27.6		

$$t_9 = .01$$

ภาคผนวก ค

เครื่องมือที่ใช้ในงานวิจัย

1. แบบสำรวจข้อมูลของผู้เข้ารับการอบรม
2. แบบทดสอบวัดความรู้ความเข้าใจ
3. แบบสำรวจพฤติกรรมด้านทักษะการปฏิบัติงาน
4. แบบประเมินตนเองของผู้เข้ารับการอบรม
5. แบบสอบถามความพึงพอใจของผู้ปกครอง

แบบสอบถาม

เจ้าหน้าที่ผู้ปฏิบัติงานในสถานรับเลี้ยงเด็กบ้านเด็กจุฬาฯ

ส่วนที่ 1 : ข้อมูลส่วนตัว

คำชี้แจง โปรดใส่เครื่องหมาย / ลงในช่อง และกรอกข้อความที่ตรงกับความเป็นจริงของท่าน

1. เพศ ชาย หญิง
2. อายุ 20 - 30 ปี 31 - 40 ปี
 41 - 50 ปี 50 ปี ขึ้นไป
3. สถานภาพสมรส โสด แต่งงาน
 หย่า หม้าย
4. จำนวนบุตร เพศ ชาย จำนวน ..... อายุ ..... ปี
 หญิง จำนวน ..... อายุ ..... ปี
5. การอบรมเลี้ยงดูบุตร เลี้ยงเอง ญาติผู้ใหญ่เลี้ยง
 ฝากผู้อื่นเลี้ยง ใช้บริการสถานรับเลี้ยงเด็ก
6. วุฒิการศึกษา มัธยมศึกษาปีที่ 3 มัธยมศึกษาปีที่ 6
 ปริญญาตรี สูงกว่าปริญญาตรี
7. ระยะเวลาในการปฏิบัติหน้าที่ในตำแหน่งปัจจุบัน
 1-5 ปี 6-10 ปี
 10 -15 ปี 15 ปีขึ้นไป
8. สถานภาพการจ้างงาน ลูกจ้างรายวัน ลูกจ้างชั่วคราว
 ลูกจ้างประจำ ข้าราชการ
9. ท่านเคยทำงานในสถานรับเลี้ยงเด็กแห่งอื่นมาก่อนหรือไม่
 ไม่เคยทำ
 เคยทำ โปรดระบุตำแหน่งหน้าที่และระยะเวลาในการทำงาน.....

ส่วนที่ 2 : ข้อมูลเกี่ยวกับการเรียนรู้เกี่ยวกับการอบรมเลี้ยงดูเด็กวัยทารก (การฝึกอบรม)
ท่านเคยได้รับการเรียนรู้เกี่ยวกับการปฏิบัติต่อเด็ก ในด้านการให้การดูแล การให้ความรู้ และการดูแลสุขภาพสำหรับเด็กวัยทารกในเรื่องต่าง ๆ

คำชี้แจง กรุณาแสดงความคิดเห็นของท่านที่มีต่อกระบวนการฝึกอบรมสำหรับบุคลากร
ในสถานรับเลี้ยงเด็กบ้านเด็กจุฬา ฯ โดยพิจารณาว่าท่านเคยได้รับความรู้หรือได้รับประสบการณ์
ให้ตรงกับความเป็นจริงของท่าน โดยใช้เครื่องหมาย / ลงในช่อง และกรอกข้อความที่ตรงกับ
ความเป็นจริง

เนื้อหาที่สอนหรือคำแนะนำด้านต่าง ๆ	ไม่เคยเรียนรู้ (เหตุผล)	จำไม่ได้ว่าเคยเรียนรู้หรือไม่ (เหตุผล)	เรียนรู้ จำได้ และนำไปใช้ ประโยชน์ได้มาก (เหตุผล)	เรียนรู้ จำได้ และนำไปใช้ ประโยชน์ได้น้อย (เหตุผล)	เรียนรู้ จำได้ แต่ไม่ได้นำไปปฏิบัติ (เหตุผล)
<p><u>1. ด้านสุขภาพอนามัย</u></p> <ul style="list-style-type: none"> - ความรู้พื้นฐานเกี่ยวกับสุขภาพอนามัยและโรคของเด็กทารก - การสังเกตอาการเด็กเจ็บป่วย - การปฐมพยาบาลเบื้องต้น - อุบัติเหตุและการป้องกัน - สุขอนามัยในช่องปากและฟัน - ภูมิคุ้มกันโรค - การให้ยา / การให้ยา - การใช้บัตรและการบันทึกการเจ็บป่วย - สุขลักษณะทั่วไป <p><u>2. ด้านกิจวัตรประจำวันหมวดร่างกาย และการดูแลเสื้อผ้าและของใช้</u></p> <ul style="list-style-type: none"> - การอุ้มเด็ก - การอาบน้ำเด็ก - การให้นม - การรักษาความสะอาดของขวดนม - การเปลี่ยนผ้าอ้อมและการแต่งตัวให้เด็ก 					

เป้าหมายที่สอนหรือคำแนะนำ ด้านต่างๆ	ไม่เคยเรียนรู้ (เหตุผล)	จำไม่ได้ว่าเคย เรียนรู้หรือไม่ (เหตุผล)	เรียนรู้ จำได้ และนำไปใช้ ประโยชน์ได้ มาก (เหตุผล)	เรียนรู้ จำได้ และนำไปใช้ ประโยชน์ได้ น้อย (เหตุผล)	เรียนรู้ จำได้ แต่ไม่ได้นำไป ปฏิบัติ (เหตุ ผล)
<ul style="list-style-type: none"> - การดูแลเรื่องเสื้อผ้าและผ้าอ้อมที่ใช้แล้ว - การทำความสะอาดเครื่องนอน / ของใช้สำหรับเด็ก - ความรู้พื้นฐานเกี่ยวกับโภชนาการของเด็กวัยทารก - การเตรียมและป้อนอาหาร <p><u>3. ด้านการให้การศึกษาและการส่งเสริมพัฒนาการเด็ก</u></p> <ul style="list-style-type: none"> - ความรู้พื้นฐานเกี่ยวกับพัฒนาการเด็กวัยทารก ด้านทฤษฎีพัฒนาการเด็ก จิตวิทยาเด็ก การอบรมเลี้ยงดูเด็ก - การพัฒนาทักษะต่างๆและการกระตุ้นพัฒนาการเด็ก - หลักสูตร / การจัดกิจกรรมสำหรับเด็ก - การจัดทำแผนการจัดประสบการณ์ - การจัดกิจกรรมสำหรับเด็กทารก - เพลงและเกมสำหรับเด็ก - การเลือกใช้สื่ออุปกรณ์เกี่ยวกับการส่งเสริมพัฒนาการเด็กทารก - การจัดทำสื่ออุปกรณ์ - การบันทึกพัฒนาการเด็ก - การสังเกต รายงานเด็กที่มีปัญหาพฤติกรรม 					

เนื้อหาที่สอนหรือคำแนะนำ ด้านต่างๆ	ไม่เคยเรียน รู้ (เหตุผล)	จำไม่ได้ว่าเคย เรียนรู้หรือไม่ (เหตุผล)	เรียนรู้ จำได้ และนำไปใช้ ประโยชน์ได้ มาก (เหตุผล)	เรียนรู้ จำได้ และนำไปใช้ ประโยชน์ได้ น้อย(เหตุผล)	เรียนรู้ จำได้ แต่ไม่ได้นำไป ปฏิบัติ (เหตุ ผล)
<p>4. ด้านการพัฒนาบุคลากร</p> <ul style="list-style-type: none"> - บทบาทหน้าที่ของผู้ให้การเลี้ยงดูเด็ก - คุณสมบัติของผู้ให้การเลี้ยงดูเด็ก - สุขนิสัยและสุขอนามัยของผู้ให้การเลี้ยงดูเด็ก <p>ความสัมพันธ์กับผู้ปกครอง</p> <ul style="list-style-type: none"> - การทำงานเป็นทีม - การแก้ไขสถานการณ์ - การใช้เหตุผล 					

ส่วนที่ 3 : เกี่ยวกับการฝึกอบรมทั่ว ๆ ไป และข้อคิดเห็นเสนอแนะ

คำชี้แจง กรุณาแสดงความคิดเห็นของท่านที่มีต่อกระบวนการฝึกอบรมสำหรับบุคลากร
ในสถานรับเลี้ยงเด็กบ้านเด็กจุฬาฯ โดยพิจารณาว่ามีความจำเป็นและเป็นประโยชน์ต่อ
การปรับปรุงคุณภาพและเป็นการเพิ่มพูนความรู้และประสบการณ์ในการปฏิบัติงานของท่าน
โดยใส่เครื่องหมาย / ลงในช่อง และกรอกข้อความที่ตรงกับความเป็นจริงของท่าน

1. ท่านเคยเข้ารับการอบรมเกี่ยวกับการอบรมเลี้ยงดูเด็กวัยทารก ที่จัดขึ้นโดยองค์กรของรัฐ
หรือเอกชน หรือไม่

ไม่เคย

เคย เมื่อใด ..... / จำนวนครั้ง .....

เป็นระยะเวลา .....

เรื่อง / หัวข้อของการฝึกอบรม .....

ประโยชน์ที่ได้รับ .....

2. ท่านคิดว่าการอบรมต่างๆ มีผลต่อการเปลี่ยนแปลงสภาพการทำงานของท่านมากน้อยเพียงใด

เปลี่ยนแปลง / มีผลมาก (กรุณาเล่ารายละเอียด, ยกตัวอย่าง)

.....

.....

ไม่เปลี่ยนแปลง / ไม่มีผล (กรุณาเล่ารายละเอียด, ยกตัวอย่าง)

.....

.....

3. ท่านคิดว่าการจะเข้ามาแนะนำ หรือการปฏิบัติให้ดูด้วยวิธีฝึกอบรมขณะปฏิบัติงาน จะสามารถ
ทำได้หรือไม่

ทำได้ เหตุผล .....

.....

ทำไม่ได้ เหตุผล .....

.....

4. ท่านคิดว่าการฝึกอบรมขณะปฏิบัติงาน ควรใช้เวลาช่วงใดเหมาะสมที่สุด

- ช่วงพักกลางวัน เวลา 12.30 – 13.30 น.
- ช่วงพักกลางวัน เวลา 13.00 – 14.00 น.

5. ท่านคิดว่าการฝึกอบรมที่จะเป็นประโยชน์ต่อการทำงานของท่านมากที่สุด น่าจะเป็น
การฝึกอบรมในเรื่องใด / ลักษณะใด

- การปฏิบัติกิจวัตรประจำวัน
- การจัดกิจกรรมเพื่อส่งเสริมพัฒนาการเด็ก
- ความรู้พื้นฐานในการปฏิบัติหน้าที่ผู้ให้การเลี้ยงดูเด็ก
- ความสัมพันธ์ระหว่างผู้ปกครองและผู้ให้การเลี้ยงดูเด็ก
- อื่น ๆ.....

.....

.....

.....

.....

แบบทดสอบวัดความรู้ความเข้าใจ เรื่องการให้การศึกษาและการอบรมเลี้ยงดูเด็ก
วัยทารกเป็นกลุ่มในสถานรับเลี้ยงเด็ก

คำชี้แจง แบบทดสอบวัดความรู้ความเข้าใจ เรื่องการให้การศึกษาและการอบรมเลี้ยงดูเด็ก
วัยทารกเป็นกลุ่มในสถานรับเลี้ยงเด็ก แบบทดสอบฉบับนี้เป็นแบบทดสอบปรนัย ชนิดเลือก
ตอบ 4 ตัวเลือก ก, ข, ค, ง รวมข้อสอบทั้งหมดจำนวน 30 ข้อ คะแนนเต็ม 30 คะแนน เวลา
60 นาที

เกณฑ์การให้คะแนน ตอบถูกได้ 1 คะแนน ตอบผิด

คำสั่ง จงทำเครื่องหมาย X ในช่อง ก, ข, ค, ง ข้อใดข้อหนึ่งในกระดาษคำตอบตามที่
ท่านพิจารณาว่าเป็นคำตอบที่ถูกต้องที่สุด หรือใกล้เคียงกับความเป็นจริงมากที่สุดเพียงคำตอบเดียว

1. จุดมุ่งหมายสำคัญของการให้จัดโปรแกรมการให้การเลี้ยงดูและให้การศึกษาสำหรับเด็กอายุ 0-3 ปี
คือข้อใด
  - ก. การดูแลสุขภาพและความปลอดภัย
  - ข. การดูแลกิจวัตรประจำวัน
  - ค. การส่งเสริมพัฒนาการทุกด้าน
  - ง. การให้การเลี้ยงดูและส่งเสริมการเรียนรู้ในสภาพแวดล้อมที่เหมาะสม

2. การจัดโปรแกรมการเลี้ยงดูและให้การศึกษาอบรมแก่เด็กวัยทารกเป็นกลุ่ม ควรมีลักษณะอย่างไร
  - ก. มีความกว้าง ความยืดหยุ่น และเน้นที่ตัวเด็กเป็นศูนย์กลาง
  - ข. ส่งเสริมพัฒนาการทุกด้าน ได้แก่ ร่างกาย สังคม อารมณ์ สติปัญญา
  - ค. มีการจัดเตรียมสื่ออุปกรณ์อย่างครบถ้วน
  - ง. มีการวางแผนการจัดประสบการณ์ไว้ล่วงหน้า

3. ข้อใดไม่จัดว่าเป็นองค์ประกอบสำคัญของการจัดโปรแกรมการศึกษาสำหรับเด็กวัยทารก
  - ก. บทบาทของผู้ให้การเลี้ยงดูเด็กและตัวเด็ก
  - ข. งบประมาณในการจัดการในสถานรับเลี้ยงเด็ก
  - ค. เน้นกระบวนการเรียนรู้ของเด็กโดยใช้นักเขียนเป็นศูนย์กลาง
  - ง. ความสัมพันธ์ระหว่างโปรแกรมและครอบครัว

4. ข้อใดเป็นการแสดงออกของพัฒนาการทางสติปัญญาของเพียเจท์ (Piaget) ของเด็กที่สร้างวิธีใหม่ ๆ ด้วยการลองผิดลองถูกของเด็กทารกวัย 12-18 เดือน
- แสดงการตอบสนองที่เป็นไปอย่างอัตโนมัติ
  - การเคลื่อนไหวในลักษณะซ้ำ ๆ กันและง่าย ๆ ปราศจากจุดมุ่งหมาย
  - มีการทดลองวิธีใหม่ ๆ โดยการค้นหาและสนใจประสบการณ์ใหม่ ๆ
  - มีการคิดเลือกวิธีการอย่างตั้งใจก่อนที่จะแสดงพฤติกรรมนั้น ๆ
5. พัฒนาการของเด็กวัยทารกแรกเกิด 0-8 เดือน มีพัฒนาการตามทฤษฎีพัฒนาการทางบุคลิกภาพของอีริกสัน (Erikson) ในขั้นใด
- ขั้นความไว้วางใจกับความไม่ไว้วางใจ
  - ขั้นการเตรียมตัวของตัวเองกับความไม่แน่ใจและความละอายใจ
  - ขั้นการตัดสินใจเองกับความรู้สึกผิด
  - ขั้นการตอบสนองที่เป็นไปอย่างอัตโนมัติ
6. เราสามารถนำความรู้เรื่องภาวะพื้นฐานทางอารมณ์ของเด็กมาใช้เป็นประโยชน์ในการอบรมเลี้ยงดูเด็กได้อย่างไร
- ทำให้ทราบถึงภูมิหลังการอบรมเลี้ยงดูของเด็กจากทางบ้านเพื่อนำมาเป็นข้อมูลในการรู้จักเด็ก
  - ทำให้ทราบถึงขั้นระดับพัฒนาการด้านอารมณ์-สังคมของเด็ก ว่ากำลังพัฒนาถึงขั้นใด
  - ทำให้ทราบถึงความสามารถด้านสติปัญญาของเด็กในการตอบสนองต่อการเล่น
  - ทำให้เข้าใจถึงความแตกต่างของพื้นฐานทางอารมณ์ในตัวเด็ก จะได้ช่วยปรับพฤติกรรมบางอย่างให้ดีขึ้น
7. ถ้าเด็กทารกในความดูแลของท่านมีพฤติกรรมที่เซื่องช้าหรือเฉื่อยซึ่งอาจส่งผลให้เด็กพัฒนาเป็นพฤติกรรมหลบหนีหรือเฉื่อยไม่แสดงอารมณ์ได้ ท่านจะทำอย่างไรเพื่อช่วยปรับพฤติกรรมของเด็กคนนี้
- ให้เด็กได้อยู่หนึ่ง ๆ เพื่อให้เด็กได้สำรวจตัวเอง
  - ควรให้การกระตุ้นและได้รับความสนใจต่อเด็ก
  - ควรลดแรงเสริมเพื่อปรับอารมณ์ของเด็กให้ปกติ
  - ควรได้รับการกระตุ้นประสาทสัมผัสทั้งห้าให้มากขึ้น

8. ตัวอย่างการสังเกตพฤติกรรมเด็ก " น้องต้นวัย 10 เดือนกำลังเล่นต่อไม้บล็อกอย่างสนุกสนาน และให้ความสนใจกับการเล่นมากขึ้น ลักครู่ไม้บล็อกที่เรียงซ้อนได้สูงหล่นลงมาและบังเอิญถูกมือน้อง ต้นเข้า จึงทำให้ร้องด้วยเสียงที่ดังมาก แต่น้องแป๊ปซึ่งกำลังนั่งเล่นอยู่ข้าง ๆ และถูกไม้บล็อกหล่นใส่เช่นกัน มองขึ้นดูด้วยความประหลาดใจ แต่กลับไม่ร้องอะไรเลย " ในกรณีเช่นนี้ท่านคิดว่าน้องต้นมี ภาวะพื้นฐานทางอารมณ์ในการแสดงออกของพฤติกรรมอยู่ในข้อใด

- ก. ความสามารถในการปรับตัวต่อการเปลี่ยนแปลงสิ่งที่เป็นประจำ
- ข. ความรู้สึกว่าอุ่นร่าคราญใจ
- ค. ความรู้สึกรุนแรงของการตอบสนอง
- ง. ความหนักแน่นและช่วงความสนใจ

9. ท่านคิดว่าการสื่อสารกับผู้ปกครองวิธีใดสามารถติดต่อสื่อสารกับผู้ปกครองได้ดีและเหมาะสมที่สุด

- ก. การจัดป้ายนิเทศการให้ความรู้
- ข. การมีจดหมายแจ้งข่าวสารเป็นประจำ
- ค. การพูดคุยแลกเปลี่ยนความคิดเห็นตั้งแต่เด็กเริ่มเข้ามา
- ง. การจัดประชุมผู้ปกครองอย่างน้อยปีละ 1 ครั้ง

10. ข้อใดเป็นบทบาทของผู้ให้การเลี้ยงดูเด็กในการส่งเสริมพัฒนาการทางภาษาของเด็ก

- ก. แสดงออกถึงความรู้สึกในการเลี้ยงดูเด็กวัยทารก
- ข. ช่วยให้ได้พัฒนาการรับรู้ส่วนต่าง ๆ ของร่างกายด้วยการเล่นเกมส่วนต่าง ๆ ของร่างกาย
- ค. จัดเตรียมสื่ออุปกรณ์และของเล่นที่ช่วยให้เด็กประสบความสำเร็จ
- ง. ให้เด็กเล่นวัตถุที่มีเสียงแตกต่างกันเพื่อฝึกการฟังเสียงที่มีระดับแตกต่างกัน

11. การที่เด็กวัยทารกมีปฏิสัมพันธ์กับบุคคลทั่วไปด้วยการยิ้มหรือส่งเสียงให้เป็นการแสดงออกของ พฤติกรรมในด้านใด

- ก. ด้านความคิด-สติปัญญา
- ข. ด้านการแสดงออกและการควบคุมร่างกาย
- ค. ด้านการเล่นและการตอบสนองทางสังคม
- ง. ด้านการรับรู้ตนเอง

12. แนวคิดสำคัญของการจัดการศึกษาสำหรับเด็กวัยทารกโดยยึดเด็กเป็นศูนย์กลางหมายถึงข้อใด
- เด็กต้องได้รับการดูแลอย่างใกล้ชิดเป็นส่วนตัวและได้รับความสนใจเป็นรายบุคคลและเป็นส่วนหนึ่งของกลุ่ม
  - การคำนึงถึงภูมิหลังของเด็กที่แตกต่างกันจึงควรได้รับการตอบสนองแตกต่างกัน
  - การจัดสภาพแวดล้อมและสื่อต่าง ๆ เพื่อให้เด็กเกิดการเรียนรู้เป็นศูนย์กลางการเรียนรู้
  - การวางแผนเตรียมจัดประสบการณ์ที่เป็นกิจวัตรประจำวัน
13. ข้อใดคือลักษณะของการกำหนดแผนการจัดประสบการณ์ตามหน่วยเรื่อง
- เป็นการวางแผนกิจกรรมประจำวันให้มีกิจกรรมพิเศษ
  - เป็นการวางแผนประจำสัปดาห์ที่ช่วยให้การจัดประสบการณ์ให้ครอบคลุมพัฒนาการทุกด้าน
  - เป็นการวางแผนระยะยาวที่เกี่ยวกับการเลือกหัวเรื่องที่เหมาะสมสำหรับการจัดประสบการณ์ในสัปดาห์หรือในเดือนนั้น ๆ
  - เป็นการวางแผนช่วงสั้น ๆ เพื่อให้เกิดประสบการณ์ใหม่ และความสนใจโดยคำนึงถึงหน่วยเรื่องที่เหมาะสมกับการตอบสนองพัฒนาการเด็ก
14. การจัดศูนย์การเรียนรู้หรือบริเวณสำหรับกิจกรรมการเรียนรู้ในข้อใดที่สามารถจัดให้เป็นศูนย์การเรียนรู้ที่สามารถใช้ร่วมกันระหว่างเด็กวัยทารกและวัยเตาะแตะได้
- บริเวณให้อาหาร
  - ศูนย์ภาษาและหนังสือ
  - ศูนย์ศิลปะสร้างสรรค์
  - บริเวณไขว่คว้า
15. ข้อใดจัดเป็นกิจกรรมการเล่นคนเดียวของเด็กวัยทารก
- เด็กจะส่งเสียงอ้อแอ้ เคลื่อนไหวแขนขา ทดลองทักษะใหม่ ๆ จับต้อง ศึกษากล้องเลนส์ใหม่
  - เด็กเล่นของเล่นตามลำพังเกิดการเรียนรู้และพัฒนาตนเองเป็นรายบุคคล
  - เด็กจะคลานเข้าไปนั่งเล่นข้าง ๆ เพื่อน อาจจ้องดูเพื่อนแล้วส่งเสียงอ้อแอ้ โดยที่เด็กยังไม่ส่งเสียงคุยกันหรือแลกเปลี่ยนของเล่นกัน
  - เด็กได้ใช้ประสามสัมผัสการเคลื่อนไหวแขนขาอย่างไม่หยุดนิ่ง

16. ปัญหาของการจัดกิจกรรมการเล่นกับเพื่อนของเด็กวัยทารกคือข้อใด
- ทำให้ไม่ทราบถึงพัฒนาการของเด็กแต่ละคน
  - เกิดการติดเชื้อโรคไปสู่เพื่อนได้
  - เด็กไม่มีความปลอดภัยในขณะที่เล่นร่วมกัน
  - เด็กยังไม่เข้าใจกฎเกณฑ์ทางสังคม การแบ่งปันการรอคอยและการเรียกร้องความสนใจ
17. หนังสือที่เหมาะสมกับเด็กวัยทารกควรมีลักษณะเช่นไร
- พิมพ์จากวัสดุอย่างดี
  - เป็นหนังสือภาพที่มีขนาดใหญ่
  - เป็นแบบฝึกหัดอ่าน ก ไก่
  - มีความคงทนต่อการใช้
18. สิ่งสำคัญที่ต้องคำนึงถึงเป็นอันดับแรกในการเลือกของเล่นสำหรับเด็กวัยทารกคือข้อใด
- ความปลอดภัย
  - คุณค่าการส่งเสริมการเรียนรู้และพัฒนาการของเด็ก
  - ทำให้เกิดความสมดุลในการเล่น
  - เป็นของเล่นที่ดึงดูดความสนใจเด็ก
19. ข้อใดเป็นสื่อหรือของเล่นที่ดีที่สุดสำหรับเด็กวัยทารก
- โมบายด์
  - หนังสือภาพ
  - เครื่องเขย่า
  - ตัวผู้ให้การเลี้ยงดูเด็ก
20. ข้อใดเป็นการรักษาอนามัยในช่องปากของเด็กทารกในขณะที่ฟันเด็กยังไม่ขึ้น
- ใช้ผ้านุ่มสะอาดชุบน้ำอุ่นเช็ดบริเวณเหงือกและช่องปากเบา ๆ
  - ใช้แปรงสีฟันยางแปรงเหงือกเบา ๆ
  - ใช้แปรงสีฟันเด็กแปรงขึ้นลงอย่างถูกวิธี
  - ใช้อมฟลูออไรด์เป็นประจำ

21. การทดสอบอุณหภูมิของน้ำ ถ้าไม่มีเทอร์โมมิเตอร์เราสามารถใช้อวัยวะส่วนใดของร่างกายทดสอบอุณหภูมิ

- ก. ฝ่ามือ
- ข. หลังมือ
- ค. ข้อศอก
- ง. แขน

22. การเตรียมเด็กนอนข้อใดปฏิบัติได้ถูกต้องเหมาะสมที่สุด

- ก. หลังจากรับประทานอาหารควรอาบน้ำทันที
- ข. ให้เด็กนอนดูนมในเปลสบาย ๆ
- ค. อุ้มเด็กทานนมขับกล่อมเพลงเบา ๆ
- ง. เล่นกับเด็กก่อนเอาเด็กเข้านอน

23. ท่านคิดว่าวิธีการใดทำให้เด็กทารกที่ดูดนมจากขวดมีความรู้สึกไม่แตกต่างจากการดูนมแม่

- ก. การป้อนนมควรอุ้มเด็กนอนบนตักพูดคุยเบา ๆ
- ข. ป้อนนมโดยใช้เบาะเล็ก ๆ วางรองอุ้มเด็กไว้
- ค. ป้อนนมโดยให้เด็กนอนดูคนแก่อ้อยกสำหรับเด็ก
- ง. ป้อนนมโดยใช้หมอนรองขวดนมขณะที่เด็กนอนบนเตียง

24. หลังจากเด็กดูนมเสร็จแล้ว ควรปฏิบัติอย่างไรเพื่อไม่ให้เด็กอาเจียน

- ก. อุ้มขึ้นพาดไหล่ ใช้มือลูบหลังไล่ลมเบา ๆ
- ข. ให้เด็กดื่มน้ำเปล่าตามทันที
- ค. เขย่าตัวเด็กเบา ๆ เพื่อให้นมไหลลงในกระเพาะ
- ข. วางเด็กลงบนที่นอนทันที

25. ท่านมีวิธีการทำอาหารเสริมจากกล้วยน้ำว้าสุก ใช้เป็นอาหารเสริมสำหรับเด็กวัยทารกวัย 3 เดือน อย่างไร
- นำกล้วยน้ำว้าสุกไปย่างให้สุกและครูดเอาแต่เนื้อกล้วย
  - นำกล้วยน้ำว้าสุกไปบดผสมกับข้าวและเกลือ
  - นำกล้วยน้ำว้าสุกมาครูดเอาแต่เนื้อ
  - นำกล้วยน้ำว้าสุกมาครูดเอาแต่เนื้อผสมลงในน้ำนม
26. เมื่อเด็ก ๆ ในสถานรับเลี้ยงเด็กของท่านเกิดโรคติดต่อระบบทางเดินหายใจท่านมีวิธีใดที่จะช่วยระบายอากาศและฆ่าเชื้อโรค
- เปิดหน้าต่างให้ลมและแสงแดดช่วยระบายอากาศทุกวัน
  - ทำความสะอาดพื้นห้องให้สะอาด
  - ใส่เสื้อผ้าหนา ๆ และห่มผ้าให้ร่างกายของเด็กอบอุ่นเสมอ
  - ฉีดสเปรย์ดับกลิ่นอับชื้น
27. ข้อใดเป็นโรคติดต่อที่พบบ่อยในสถานเลี้ยงเด็ก
- อหิวาตกโรค
  - โรคระบบทางเดินหายใจ
  - ไข้เลือดออก
  - โรคขาดสารอาหาร
28. เมื่อเด็กมีอาการไข้ขึ้นสูง ผู้ให้การเลี้ยงดูเด็กควรปฏิบัติอย่างไร
- เช็ดตัวด้วยน้ำอุ่น
  - เช็ดด้วยน้ำธรรมดา
  - ป้อนยาพาราเซตามอนทันที
  - รีบพาไปพบแพทย์ทันที

29. เด็กวัยทารกยังไม่สามารถพูดบอกเราได้ การรอสั่งเกตการร้องไห้ของเด็กซึ่งมีหลายแบบ ข้อใดเป็นการร้องไห้เพราะผ้าอ้อมเปียก

- ก. ร้องไห้โดยหยุดหายใจครู่หนึ่งแล้วร้องต่อ
- ข. จะเริ่มร้องไห้จากเบา ๆ และดังขึ้นเรื่อย ๆ
- ค. จะร้องไห้เสียงแหลมเกือบจะเหมือนการกรีดร้อง
- ง. เด็กจะร้องไห้เหมือนกับตะโกนเพื่อเรียกร้องความสนใจ

30. ข้อใดคือประโยชน์สำคัญของการเก็บบันทึกข้อมูลประจำวัน

- ก. ช่วยให้ทราบถึงสิ่งปฏิบัติต่อเด็ก
- ข. สามารถนำเป็นข้อมูลในการสื่อสารกับผู้ปกครอง
- ค. สามารถนำข้อมูล ใช้แก้ปัญหาและส่งเสริมพัฒนาการเด็ก
- ง. ช่วยบันทึกความคิดปกติของเด็ก

แบบสำรวจทักษะการปฏิบัติงานให้การอบรมเลี้ยงดูเด็กวัยทารก
(สำหรับเด็กวัยทารกตอนต้น)

ชื่อ - นามสกุล.....วันที่.....เวลา.....

รายการ	ชื่อเด็ก				หมายเหตุ
1. ส่งเสริมพัฒนาการทางภาษา (Language Facilitation)					
1. เปล่งเสียง ออกเสียงซ้ำ					
2. พูดคุยสนทนากับเด็ก					
3. ตอบสนอง พูดชมเชย ให้กำลังใจ					
4. ช่วยเหลือเด็กหรือแสดงความห่วงใยเด็ก					
5. ตอบสนองการเรียกร้องความสนใจของเด็ก					
6. ให้ข้อมูลความรู้เกี่ยวกับวัฒนธรรมประเพณี					
7. จัดเตรียมและฝึกการจัดประสบการณ์กระตุ้นประสาทสัมผัส					
8. อ่านหนังสือหรือดูภาพกับเด็ก					
9. ร้องเพลงหรือเล่นเครื่องดนตรีกับเด็ก					
2. การส่งเสริมด้านสังคม-อารมณ์ : ในแง่บวก					
1. ยิ้มกับเด็ก					
2. ใช้ระดับโทนเสียงที่แสดงความรักความอบอุ่น					
3. สัมผัสทางกายด้วยความรัก					
4. เล่นเกมทางสังคมกับเด็ก					
5. ใช้สายตาสื่อถึงความรัก ความห่วงใย ดึงความสนใจ					

แบบสำรวจทักษะการปฏิบัติงานให้การอบรมเลี้ยงดูเด็กวัยทารก
(สำหรับเด็กวัยทารกตอนต้น)

ชื่อ - นามสกุล.....วันที่.....เวลา.....

รายการ	ชื่อเด็ก				หมายเหตุ
3. การส่งเสริมด้านสังคม-อารมณ์ : ในแง่ลบ					
1. พูจาดำหนิเด็ก ช่มชู้เด็ก					
2. สั่งห้าม หรือขีดขวางความต้องการเด็กในแง่ลบ					
3. การห้าม หรือไม่เห็นด้วย การยับยั้งทางกาย					
4. ลงโทษทางกาย					
5. การแยกเด็กหรือปรับพฤติกรรมเด็กทางกาย					
6. เพิกเฉยต่อเด็ก เมื่อเด็กแสดงความต้องการเรื่องความสนใจ					
4. การส่งเสริมของ Piaget					
1. การซ่อนวัตถุ - การเคลื่อนไหวต่อเนื่อง					
2. เป้าหมาย					
3. การเลียนแบบ					
4. ความเป็นเหตุผล					
5. ความเข้าใจ ทักษะ กล้ามเนื้อเล็ก การจัดที่ว่าง					
6. การใช้ความคิดรวบยอดที่ต่อเนื่อง					
5. การอบรมเลี้ยงดูเด็ก					
1. ป้อนอาหาร					
2. เปลี่ยนผ้าอ้อม เข้าห้องน้ำ แต่งตัว					
3. อาบน้ำ ล้างทำความสะอาดเด็ก					
4. เตรียมเด็กนอน					
5. ดูแลทางร่างกาย					
6. สังเกตเด็กด้วยสายตา					

แบบสำรวจทักษะการปฏิบัติงานให้การอบรมเลี้ยงดูเด็กวัยทารก
(สำหรับเด็กวัยทารกตอนต้น)

ชื่อ - นามสกุล.....วันที่.....เวลา.....

รายการ	ชื่อเด็ก				หมายเหตุ
6. การดูแล : สภาพแวดล้อม					
1. การเตรียมอาหาร					
2. การจัดทำความสะอาดห้อง					
3. การช่วยเหลือพี่เลี้ยงคนอื่น ๆ					
7. การส่งเสริมพัฒนาการด้านร่างกาย					
1. จัดเตรียมการเคลื่อนไหว					
2. จัดเตรียมการส่งเสริมกล้ามเนื้อใหญ่					
8. ไม่ได้ทำสิ่งเหล่านี้เลย					

แบบประเมินตนเองในการฝึกอบรม เรื่องการอบรมเลี้ยงดูเด็กวัยทารกเป็นกลุ่ม
ในสถานรับเลี้ยงเด็ก

ชุดที่1 ด้านความพึงพอใจในการฝึกอบรม

คำชี้แจง โปรดกาเครื่องหมาย ✓ ทับตัวเลขที่ตรงกับระดับการประเมินที่ต้องการ

ในข้อต่าง ๆ และกรุณาตอบข้อเสนอแนะเพิ่มเติมในตอนท้ายด้วย

1. ก่อนเริ่มการฝึกอบรมได้รับแจ้ง จุดประสงค์ของการฝึกอบรมให้ทราบ	ชัดเจนมาก	5	4	3	2	1	ไม่ชัดเจน
2. การฝึกอบรมวิธีนี้ทำให้เข้าใจเนื้อหา และวิธีปฏิบัติ	ชัดเจนมาก	5	4	3	2	1	ไม่ชัดเจน
3. การฝึกอบรมครั้งนี้ท่านมีโอกาสร่วม กิจกรรม และแสดงความคิดเห็น	มีมาก	5	4	3	2	1	ไม่มี
4. สื่อประสมที่ใช้ในการฝึกอบรมทำให้ ท่านมีความรู้ความเข้าใจในเรื่องที่อบรม	เข้าใจดีมาก	5	4	3	2	1	ไม่เข้าใจ
5. เวลาที่ใช้ในการฝึกอบรมเพียงพอ	เพียงพอมาก	5	4	3	2	1	ไม่เพียงพอ
6. เนื้อหาในชุดฝึกอบรมมีความสัมพันธ์ ต่อเนื่องกัน	มีมาก	5	4	3	2	1	ไม่มี
7. ความรู้ที่ได้จากการฝึกอบรมสามารถ นำไปปฏิบัติได้	ได้มาก	5	4	3	2	1	ไม่ได้
8. กิจกรรมที่ได้ปฏิบัติขณะฝึกอบรมนำไป ปฏิบัติได้	ได้มาก	5	4	3	2	1	ไม่ได้
9. ชุดฝึกอบรมเป็นสิ่งที่ท่านพอใจที่จะศึกษา	พอใจมาก	5	4	3	2	1	ไม่พอใจ
10.วิธีการฝึกอบรมที่ท่านได้ปฏิบัติด้วย ทำให้มีประสบการณ์	มีมาก	5	4	3	2	1	ไม่มี

ความเห็นและข้อเสนอแนะ

1. วิธีการที่ใช้ในการฝึกอบรม.....
2. สื่อที่ใช้ในการฝึกอบรม.....
3. ระยะเวลาที่ใช้ในการฝึกอบรม.....
4. สถานที่ที่ใช้ในการฝึกอบรม.....
5. อื่นๆ โปรดระบุ.....

(ลงชื่อ).....ผู้ประเมิน

(.....)

...../...../.....

แบบประเมินตนเองในการฝึกอบรม เรื่องการอบรมเลี้ยงดูเด็กวัยทารกเป็นกลุ่ม
ในสถานรับเลี้ยงเด็ก

ชุดที่ 2 การปฏิบัติกิจกรรมการอบรมเลี้ยงดูเด็กวัยทารก

คำชี้แจง โปรดกาเครื่องหมาย ✓ ทับตัวเลขที่ตรงกับระดับการประเมินที่ต้องการ

ในประโยคต่าง ๆ และกรุณาตอบข้อเสนอนะเพิ่มเติมตอนท้ายด้วย

1. ความรู้ความเข้าใจวิธีการปฏิบัติ กิจกรรมการอบรมเลี้ยงดูเด็กวัยทารก	เข้าใจมาก	5	4	3	2	1	ไม่เข้าใจ
2. ขั้นตอนในการปฏิบัติกิจกรรม การอบรมเลี้ยงดูเด็กวัยทารก	ชัดเจนมาก	5	4	3	2	1	ไม่ชัดเจน
3. การดำเนินการจัดการฝึกปฏิบัติ กิจกรรมการอบรมเลี้ยงดูเด็กวัยทารก	เหมาะสมมาก	5	4	3	2	1	ไม่เหมาะสม
4. การแบ่งเนื้อหาในการปฏิบัติ กิจกรรมการอบรมเลี้ยงดูเด็กวัยทารก	เข้าใจมาก	5	4	3	2	1	ไม่เข้าใจ
5. การได้รับคำแนะนำและการ บริการจากผู้ให้การอบรม	ได้รับมาก	5	4	3	2	1	ไม่ได้รับ
6. ท่านพอใจในผลงานที่ท่านปฏิบัติกิจกรรม	พอใจมาก	5	4	3	2	1	ไม่พอใจ
7. เวลาที่ใช้ในการฝึกอบรมนี้	เหมาะสมมาก	5	4	3	2	1	ไม่เหมาะสม
8. วิธีการฝึกอบรมเชิงปฏิบัติการณ์ ท่านได้รับความรู้และทักษะการปฏิบัติ	มาก	5	4	3	2	1	ไม่ได้รับ
9. ท่านสามารถถ่ายทอดวิธีปฏิบัติ กิจกรรมการอบรมเลี้ยงดูเด็กวัยทารกได้	ชัดเจนมาก	5	4	3	2	1	ไม่ชัดเจน
10. การฝึกปฏิบัติมีความจำเป็น การจัดกิจกรรมการอบรมเลี้ยงดูเด็กวัยทารก	จำเป็นมาก	5	4	3	2	1	ไม่จำเป็น

ความเห็นและข้อเสนอแนะ

1. วิธีการฝึกปฏิบัติกิจกรรมการอบรมเลี้ยงดูเด็กวัยทารก.....
2. วัสดุอุปกรณ์ฝึกปฏิบัติกิจกรรมการอบรมเลี้ยงดูเด็กวัยทารก.....
3. เวลาที่ใช้ในการฝึกปฏิบัติกิจกรรมการอบรมเลี้ยงดูเด็กวัยทารก.....
4. ความเข้าใจวิธีการปฏิบัติกิจกรรมการอบรมเลี้ยงดูเด็กวัยทารกไปใช้.....
5. อื่นๆ โปรดระบุ .....

(ลงชื่อ).....ผู้ประเมินผล

(.....)

...../...../.....

ต้นฉบับ หน้าขาดหาย

ต้นฉบับ หน้าขาดหาย

ต้นฉบับ หน้าขาดหาย

ต้นฉบับ หน้าขาดหาย

แบบประเมิน ความพึงพอใจผู้ปกครองที่สมัครใจเข้าร่วมกิจกรรมโปรแกรมการฝึกอบรม

คำชี้แจง โปรดกาเครื่องหมาย X ทับตัวเลขที่ตรงกับระดับการประเมินที่ต้องการในข้อต่าง ๆ และกรุณาตอบข้อเสนอแนะเพิ่มเติมในตอนท้ายด้วย

1. ก่อนเริ่มการฝึกอบรมได้รับแจ้งจุดประสงค์ของการฝึกอบรมให้ทราบ	ชัดเจนมาก	3	2	1	ไม่ชัดเจน
2. การฝึกอบรมวิธีนี้ทำให้เข้าใจเนื้อหาและวิธีปฏิบัติ	ชัดเจนมาก	3	2	1	ไม่ชัดเจน
3. การฝึกอบรมครั้งนี้ท่านมีโอกาสร่วมกิจกรรม และแสดงความคิดเห็น	มีมาก	3	2	1	ไม่มี
4. สื่อประสมที่ใช้ในการฝึกอบรมทำให้ท่านมีความรู้ความเข้าใจในเรื่องที่อบรม	เข้าใจดีมาก	3	2	1	ไม่เข้าใจ
5. เวลาที่ใช้ในการฝึกอบรมเพียงพอ	เพียงพอมาก	3	2	1	ไม่เพียงพอ
6. เนื้อหาในชุดฝึกอบรมมีความสัมพันธ์กัน	มีมาก	3	2	1	ไม่ต่อเนื่อง
7. ความรู้ที่ได้จากการฝึกอบรมสามารถปฏิบัติได้	ได้มาก	3	2	1	ไม่ได้นำไป
8. กิจกรรมที่ได้ปฏิบัติขณะฝึกอบรมนำไป	ได้มาก	3	2	1	ไม่ได้ปฏิบัติ
9. ชุดฝึกอบรมเป็นสิ่งที่ท่านพอใจที่จะศึกษา	พอใจมาก	3	2	1	ไม่พอใจ
10. วิธีการฝึกอบรมที่ท่านได้ปฏิบัติด้วย ทำให้มีประสบการณ์	มีมาก	3	2	1	ไม่มี

ความเห็นและข้อเสนอแนะ

1. วิธีการที่ใช้ในการฝึกอบรม.....
2. สื่อที่ใช้ในการฝึกอบรม.....
3. ระยะเวลาที่ใช้ในการฝึกอบรม.....
4. สถานที่ที่ใช้ในการฝึกอบรม.....
5. อื่นๆ โปรดระบุ.....

(ลงชื่อ).....ผู้ประเมิน

(.....)

...../...../.....

ภาคผนวก ง

โปรแกรมการฝึกอบรมผู้ให้การเลี้ยงดูเด็ก

1. ตารางดำเนินกิจกรรมการฝึกอบรม
2. ตัวอย่างแผนการจัดกิจกรรมการฝึกอบรม
3. โปรแกรมการฝึกอบรมผู้ให้การเลี้ยงดูเด็ก

ตารางที่ แสดงตารางดำเนินการฝึกอบรมผู้ให้การเลี้ยงดูเด็กวัยทารก

ช่วงเวลา	สัปดาห์	รายการปฏิบัติ	ผู้ปฏิบัติ	สื่อ/ อุปกรณ์
ก่อนการทดลอง	(4-8) ท.ค	ประชุมชี้แจง และทดสอบก่อนการฝึกอบรม - ชี้แจงหลักการแนวคิด จุดประสงค์ เนื้อหาการประเมินผล ระยะเวลาของการฝึกอบรม - ทดสอบก่อนการฝึกอบรม	- ผู้วิจัย - ผู้ให้การเลี้ยงดูเด็ก - ผู้ปกครอง	1. โปรแกรมการฝึกอบรม 2. แบบทดสอบวัดความรู้ความเข้าใจ
ระหว่างทดลอง (8 สัปดาห์)	(11-15) ท.ค	1. ความเป็นมาของการจัดการเลี้ยงดูและให้การศึกษาลำหรับเด็กวัยทารก และทฤษฎีพัฒนาการเด็ก 2. ความแตกต่างระหว่างบุคคล และภาวะพื้นฐานทางอารมณ์ 3. พัฒนาการและการเรียนรู้ของเด็กวัยทารก 4. บทบาทหน้าที่ของผู้ให้การเลี้ยงดูเด็ก	- ผู้วิจัย - ผู้ให้การเลี้ยงดูเด็ก - ผู้ปกครอง	1. เอกสาร 2. สไลด์ 3. วิดีทัศน์
	(18-22) ท.ค	5. ความสัมพันธ์กับผู้ปกครอง 1. โปรแกรมการส่งเสริมพัฒนาการด้านร่างกาย 2. การออกกำลังกายสำหรับเด็กวัยทารก 3. โปรแกรมการส่งเสริมพัฒนาการด้านอารมณ์ – สังคม 4. ภาษากายและการสื่อสารของเด็กวัยทารก 5. การให้ความรู้แก่ผู้ปกครองเรื่องการส่งเสริมพัฒนาการด้านร่างกาย อารมณ์ – สังคมของเด็กวัยทารก	- ผู้วิจัย - ผู้ให้การเลี้ยงดูเด็ก - ผู้ปกครอง	1. เอกสาร 2. วิดีทัศน์
	(25-29) ท.ค	1. การส่งเสริมพัฒนาการด้านสติปัญญา – ภาษา 2. โปรแกรมการเล่นสำหรับเด็ก 3. การประติมากรรมของเล่นสำหรับเด็ก 4. หนังสือ เพลง และเกมสำหรับเด็ก 5 การให้ความรู้แก่ผู้ปกครองเรื่องการส่งเสริมพัฒนาการด้านภาษา – สติปัญญาของเด็กวัยทารก	- ผู้วิจัย - ผู้ให้การเลี้ยงดูเด็ก - ผู้ปกครอง	1. เอกสาร 2. ตัวอย่างอุปกรณ์การประดิษฐ์สื่อ 3. หนังสือ เกม เพลงสำหรับเด็ก
	(1-5) พ.ย.	1. การดูแลสุขภาพอนามัยสำหรับเด็กวัยทารก 2. การดูแลกิจวัตรประจำวัน 3. โภชนาการสำหรับเด็กวัยทารก 4. การเตรียมอาหารเสริมสำหรับเด็กวัยทารก 5. การให้ความรู้แก่ผู้ปกครองเรื่องการดูแลสุขภาพอนามัย กิจวัตรประจำวัน และโภชนาการสำหรับเด็กวัยทารก	- ผู้วิจัย - ผู้ให้การเลี้ยงดูเด็ก - ผู้ปกครอง	1. เอกสาร 2. อุปกรณ์ประกอบการสาธิตการอาบน้ำ การเปลี่ยนผ้าอ้อม 3. อุปกรณ์สาธิตการเตรียมและให้อาหารเสริม

ช่วงเวลา	สัปดาห์	รายการปฏิบัติ	ผู้ปฏิบัติ	สื่อ/ อุปกรณ์
	(8-12) พ.ย	1. วิธีการส่งเสริมพัฒนาการของเด็กทารก วัยแรกเกิด - 4 เดือน 2. วิธีการส่งเสริมพัฒนาการของเด็กทารก วัย 4 - 8 เดือน 3. วิธีการส่งเสริมพัฒนาการของเด็กทารก วัย 8 - 12 เดือน 4. วิธีการส่งเสริมพัฒนาการของเด็กทารก วัย 12-18 เดือน 5. การให้ความรู้ผู้ปกครองเรื่อง การส่งเสริม พัฒนาการของเด็กทารกวัยต่างๆ	- ผู้วิจัย - ผู้ให้การ เลี้ยงดูเด็ก - ผู้ปกครอง	1. เอกสาร 2. แบบประเมิน พัฒนาการเด็กวัย ทารก 3. อุปกรณ์การส่งเสริมพัฒนาการ เด็กวัยทารก
	(15-19) พ.ย	1. หลักการศึกษาสำหรับเด็กวัยทารก 2. หลักสูตรสำหรับเด็กวัยทารก 3. การวางแผนการจัดประสบการณ์สำหรับเด็กวัยทารก 4. การจัดกิจกรรมสำหรับเด็กวัยทารก 5. การให้ความรู้แก่ผู้ปกครองเรื่องการจัดการศึกษา และการจัดกิจกรรมสำหรับเด็กวัยทารก	- ผู้วิจัย - ผู้ให้การ เลี้ยงดูเด็ก - ผู้ปกครอง	1. เอกสาร 2. แผนการจัด ประสบการณ์ สำหรับเด็กวัย ทารก 3. สื่ออุปกรณ์การ จัดกิจกรรม
	(22-26) พ.ย	1. การดูแลสภาพแวดล้อมทางกายภาพในสถานรับ เลี้ยงเด็ก 2. การจัดศูนย์และมุมประสบการณ์ 3. การดูแลสภาพแวดล้อมและประสบการณ์จาก บุคคลรอบตัว 4. อุบัติเหตุ และการปฐมพยาบาล 5. การให้ความรู้แก่ผู้ปกครอง เรื่องการจัดสภาพ แวดล้อมทางกายภาพและประสบการณ์บุคคลรอบ ตัวเด็ก การทำสื่อและของเล่นสำหรับเด็ก	- ผู้วิจัย - ผู้ให้การ เลี้ยงดูเด็ก - ผู้ปกครอง	1. เอกสาร 2. อุปกรณ์การจัด ศูนย์การเรียนรู้ 3. อุปกรณ์การ ประดิษฐ์สื่อและ ของเล่นสำหรับเด็ก
	(29-30) พ.ย	1. อาการเจ็บป่วยและการดูแลรักษา และการใช้ยา สำหรับเด็ก 2. โรคของเด็กและการป้องกัน การให้ภูมิป้องกัน โรค 3. การใช้ยาในเด็ก 4. การบันทึกประจำวัน 5. การให้ความรู้ผู้ปกครอง เรื่องอาการเจ็บป่วย และการดูแลรักษา การใช้ยาสำหรับเด็ก โรคเด็ก การบันทึกประจำวัน	- ผู้วิจัย - ผู้ให้การ เลี้ยงดูเด็ก - ผู้ปกครอง	1. เอกสาร 2. อุปกรณ์การปฐม พยาบาล 3. ตัวอย่างยา สำหรับเด็ก 4. แบบฟอร์ม บันทึกประจำวัน

ช่วงเวลา	สัปดาห์	รายการปฏิบัติ	ผู้ปฏิบัติ	สื่อ/อุปกรณ์
หลังการทดลอง	(6-10) ธ.ค	<ol style="list-style-type: none"> 1. สำรวจพฤติกรรมกรรมการอบรมเลี้ยงดูเด็กวัยทารก 2. ทดสอบหลังการฝึกอบรม 3. อภิปรายแสดงความคิดเห็นจากผู้ให้การเลี้ยงดูเด็กและผู้ปกครอง 4. ทำแบบประเมินความพึงพอใจของผู้ให้การเลี้ยงดูเด็กและผู้ปกครองที่มีต่อโปรแกรมการฝึกอบรม 	<ul style="list-style-type: none"> - ผู้วิจัย - ผู้ให้การเลี้ยงดูเด็ก - ผู้ปกครอง 	<ol style="list-style-type: none"> 1. แบบทดสอบวัดความรู้ความเข้าใจ 2. แบบประเมินความพึงพอใจของผู้ให้การเลี้ยงดูเด็กที่มีต่อโปรแกรมการฝึกอบรม 3. แบบประเมินความพึงพอใจของผู้ปกครองที่มีต่อโปรแกรมการฝึกอบรม

แผนฝึกอบรม เรื่องการจัดโปรแกรมสำหรับเด็กวัยทารกเป็นกลุ่มในสถานรับเลี้ยงเด็ก

แนวคิด	จุดประสงค์	เนื้อหา	วิธีจัดกิจกรรม	สื่ออุปกรณ์	เครื่องมือวัดประเมินผล	หมายเหตุ
<p>การให้การอบรมเลี้ยงดูเด็กวัยทารกเป็นกลุ่มในสถานรับเลี้ยงเด็ก นอกจากการดูแลสุขภาพอนามัยและความปลอดภัยแล้ว กระบวนการเรียนรู้จากประสาทสัมผัสต่างๆของเด็กที่เกิดขึ้นอยู่ตลอดเวลา เป็นการจัดโปรแกรมให้การเลี้ยงดูและให้การศึกษาศึกษา (Care and Education)</p>	<p><u>ด้านความรู้</u> มีความรู้เกี่ยวกับการจัดโปรแกรมการอบรมเลี้ยงดูและให้การศึกษาคือเป็นกลุ่มสำหรับเด็กวัยทารกในสถานรับเลี้ยงเด็ก</p> <p><u>ด้านทักษะ</u> สามารถจัดโปรแกรมการเลี้ยงดูและให้การศึกษาคือเป็นกลุ่มสำหรับเด็กวัยทารกในสถานรับเลี้ยงเด็กได้</p>	<p>1. ความเป็นมาของการศึกษาปฐมวัยสำหรับเด็กวัยทารก</p> <p>2. การจัดโปรแกรมการเลี้ยงดูและให้การศึกษาคือเป็นกลุ่มสำหรับเด็กวัยทารกในสถานรับเลี้ยงเด็ก</p>	<p>1. บรรยาย</p> <p>2. ระดมความคิด</p> <p>3. ฝึกเขียนโปรแกรมการเลี้ยงดูและให้การศึกษาคือเป็นกลุ่มสำหรับเด็กวัยทารก</p> <p><u>ขั้นนำ</u> กล่าวถึงความสำคัญของการเลี้ยงดูและให้การศึกษาคือเป็นกลุ่มสำหรับเด็กวัยทารก</p> <p><u>ขั้นสอน</u> 1. ให้ความรู้เรื่องการศึกษาคือปฐมวัยสำหรับเด็กวัยทารก</p> <p>2. ความรู้เรื่องกลวิธีในการจัดโปรแกรมการเลี้ยงดูและให้การศึกษาคือสำหรับเด็กวัยทารก</p> <p>3. ระดมความคิดวางแผนการจัดโปรแกรมการเลี้ยงดูและให้การศึกษาคือสำหรับเด็กวัยทารก</p> <p><u>ขั้นสรุป</u> ร่วมกันอภิปรายถึงข้อดี ข้อเสียของการจัดโปรแกรมการเลี้ยงดูและให้การศึกษาคือสำหรับเด็กวัยทารกที่ร่วมกัน</p>	<p>1. เอกสารประกอบการฝึกอบรม</p> <p>2. แผ่นใส</p> <p>3. แบบฟอร์มการเขียนโปรแกรมการเลี้ยงดูและให้การศึกษาคือสำหรับเด็กวัยทารก</p>	<p>1. แบบทดสอบความรู้ความเข้าใจ</p> <p>2. แบบบันทึกการสังเกตการจัดโปรแกรมการเลี้ยงดูและให้การศึกษาคือสำหรับเด็กวัยทารก</p>	

แผนการฝึกอบรม เรื่องแผนการจัดประสบการณ์สำหรับเด็กวัยทารก

แนวคิด	จุดประสงค์	เนื้อหา	วิธีจัดกิจกรรม	สื่ออุปกรณ์	เครื่องมือวัดประเมินผล	หมายเหตุ
การเขียนแผนการจัดประสบการณ์จะช่วยให้กำหนดกิจกรรมต่าง ๆ ให้เป็นไปอย่างเหมาะสมและเป็นข้อบันทึกที่สามารถนำมาทบทวนให้ทราบถึงพฤติกรรมการต่าง ๆ ของเด็กและสามารถกำหนดสื่ออุปกรณ์และวิธีการได้อย่างเหมาะสม	<u>ด้านความรู้</u> มีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับการวางแผนการจัดประสบการณ์สำหรับเด็กวัยทารก <u>ด้านทักษะ</u> สามารถเขียนแผนการจัดประสบการณ์สำหรับเด็กวัยทารกได้	1. การวางแผนการจัดประสบการณ์ประจำวัน 2. การวางแผนการจัดประสบการณ์ระยะยาว 3. การเขียนแผนการจัดประสบการณ์แบบ Content Web และ Outcome Web	1. บรรยาย 2. ระดมความคิด 3. ฝึกปฏิบัติจริง <u>ขั้นนำ</u> สนทนถึงความสำคัญของการวางแผนการจัดประสบการณ์สำหรับเด็กวัยทารก <u>ขั้นสอน</u> 1. ให้ความรู้เรื่องการจัดประสบการณ์ประจำวันและการวางแผนการจัดประสบการณ์ระยะยาว 2. อธิบายการเขียนแผนการจัดประสบการณ์โดยใช้ Content Web และ Outcome Web 3. ให้ศึกษาตัวอย่างการเขียนแผนการจัดประสบการณ์ 4. ระดมความคิดในการเขียนแผนการจัดประสบการณ์ <u>ขั้นสรุป</u> ร่วมกันอภิปรายถึงข้อดีและข้อเสียการเขียนแผนการจัดประสบการณ์ที่ร่วมกันเขียนขึ้น และแนวทางในการเขียน	1. เอกสารประกอบการฝึกอบรม 2. แผ่นใส Web 3. ตัวอย่างแผนการสอน 4. อุปกรณ์การเขียนแผนการจัดประสบการณ์	1. แบบทดสอบวัดความรู้ ความเข้าใจ 2. แผนการจัดประสบการณ์ที่เขียนขึ้น	

แผนการฝึกอบรม เรื่อง การส่งเสริมความสามารถทางสังคม

แนวคิด	จุดประสงค์	เนื้อหา	วิธีจัดกิจกรรม	สื่ออุปกรณ์	เครื่องมือวัดประเมินผล	หมายเหตุ
เด็กมีการเรียนรู้และมีพัฒนาการมากขึ้นโดยผ่านประสบการณ์ต่าง ๆ มีอิทธิพลต่อการพัฒนาความรู้ของเด็กในทุก ๆ ด้าน พัฒนาการทางอารมณ์และการแสดงท่าทางที่เกิดขึ้นมีส่วนสำคัญต่อการเรียนรู้และพัฒนาทางสังคม	<u>ด้านความรู้</u> มีความรู้เกี่ยวกับความสามารถและการส่งเสริมความสามารถทางสังคมของเด็กวัยทารก <u>ด้านทักษะ</u> 1.มีความสามารถในการส่งเสริมความสามารถทางสังคม	1.พัฒนาความสามารถทางสังคมของเด็กวัยทารก 2.การมีพัฒนาพฤติกรรมทางสังคมที่เหมาะสม 3.การเข้าสู่สังคมและการสื่อสารกับผู้อื่น	1. บรรยาย 2. อภิปราย <u>ขั้นนำ</u> สนทนาถึงการเรียนรู้และพัฒนาความสามารถทางสังคมของเด็กวัยทารก <u>ขั้นสอน</u> 1. ให้ความรู้เกี่ยวกับการส่งเสริมความสามารถทางสังคม 2. ให้อตัวอย่างพฤติกรรมที่เป็นปัญหาของเด็กวัยทารกและวิเคราะห์พฤติกรรมของเด็กและหาแนวทางส่งเสริมพัฒนาการ 3. ฝึกสังเกตและจัดกิจกรรมส่งเสริมความสามารถทางสังคม <u>ขั้นสรุป</u> ทบทวนการสังเกตและการส่งเสริมความสามารถทางสังคมให้แก่เด็กวัยทารก	1. เอกสารประกอบการฝึกอบรม 2. ตัวอย่างพฤติกรรมเด็ก 3. ตัวเด็ก	1. แบบทดสอบวัดความรู้ความเข้าใจ 2.แบบสังเกตพฤติกรรม กรรมการปฏิบัติงาน	

แผนการฝึกอบรม เรื่อง พัฒนาการและการเรียนรู้ของเด็กวัยทารก

แนวคิด	จุดประสงค์	เนื้อหา	วิธีจัดกิจกรรม	สื่ออุปกรณ์	เครื่องมือวัดประเมินผล	หมายเหตุ
ความรู้เกี่ยวกับพัฒนาการและการเรียนรู้ของเด็กทำให้ทราบถึงลำดับพฤติกรรมแสดงออกของเด็กซึ่งเป็นหลักสำคัญของการปฏิบัติที่เหมาะสมกับพัฒนาการของเด็ก	ด้านความรู้มีความรู้และเข้าใจเกี่ยวกับพัฒนาการและการเรียนรู้ของเด็กด้านทักษะมีทักษะในการสังเกตและปฏิบัติในการส่งเสริมพัฒนาการการเรียนรู้ได้อย่างเหมาะสมกับเด็กแต่ละคน	1. ลำดับพฤติกรรมแสดงออกของเด็กวัยทารกแรกเกิด-18เดือน 2. ขั้นตอนใช้เกณฑ์มาตรฐานเพื่อตรวจสอบความก้าวหน้าของเด็ก 3. การกระตุ้นและตอบสนองต่อความสามารถและพัฒนาการของเด็กแต่ละคน	1. บรรยาย 2. ดูวีดิทัศน์ <u>ขั้นนำ</u> สนทนาถึงความสำคัญของพัฒนาการและการเรียนรู้ของเด็กวัยทารกแรกเกิด-18เดือน <u>ขั้นสอน</u> 1. ให้ความรู้เกี่ยวกับลำดับพฤติกรรมแสดงออกของเด็กวัยทารกแรกเกิด-18เดือน ด้านต่าง ๆ 2. ให้ความรู้เกี่ยวกับแนวทางการกระตุ้นและตอบสนองต่อความสามารถและพัฒนาการของเด็กแต่ละคน 3. ดูวีดิทัศน์เรื่องการปฏิบัติที่เหมาะสมกับพัฒนาการของเด็ก(Developmental Appropriate Practice) 4. อภิปรายถึงแนวทางการปฏิบัติจากวีดิทัศน์ <u>ขั้นสรุป</u> สนทนาถึงการนำแนวทางการปฏิบัติที่เหมาะสมกับพัฒนาการของเด็กแต่ละคน	1. เอกสารประกอบภาครอบรม 2. วีดิโอเรื่อง การปฏิบัติที่เหมาะสมกับพัฒนาการของเด็ก	1. แบบทดสอบวัดความรู้ความเข้าใจ 2. แบบสังเกตพฤติกรรมกรรมการปฏิบัติงาน	

แผนการฝึกอบรม เรื่อง ภาษากายของเด็กเล็ก

แนวคิด	จุดประสงค์	เนื้อหา	วิธีจัดกิจกรรม	สื่ออุปกรณ์	เครื่องมือวัดประเมินผล	หมายเหตุ
การใช้ภาษากายสื่อสารระหว่างกันมากโดยเฉพาะเด็กวัยเล็ก ๆ จะมีประสาทสัมผัสสำหรับการสื่อสารดังนั้นความถูกต้องในการแปลความหมายภาษากายจึงมีความสำคัญต่อความสัมพันธ์ระหว่างเด็กและผู้ให้การเลี้ยงดู	1.มีความรู้และสามารถแปลการสื่อสารภาษากายทารกได้ 2. มีความรู้และความสามารถแปลการสื่อสารภาษากายเด็กวัยเตาะแตะได้	1.การสื่อสารของเด็กวัยทารก 2.การฝึกหัดเข้าใจภาษากาย 3.ภาษากายของเด็กวัยเตาะแตะ	1. บรรยาย 2. ปฏิบัติจริง <u>ขั้นนำ</u> สนทนาถึงความสำคัญของภาษากายในชีวิตประจำวัน <u>ขั้นสอน</u> 1. ให้ความรู้เกี่ยวกับการสื่อสารของเด็กวัยทารก 2. ฝึกสังเกตและแปลความหมายจากเสียงร้องไห้และการแสดงออกทางสีหน้าท่าทางของเด็ก <u>ขั้นสรุป</u> ทบทวนความสำคัญและความรู้ที่ได้รับจากการสื่อสารภาษากายกับเด็กวัยทารก	1. เอกสารประกอบการฝึกอบรม 2. ตัวเด็ก	1. แบบทดสอบวัดความรู้ความเข้าใจ 2.แบบสังเกตพฤติกรรม กรรมการปฏิบัติงาน	

แผนการฝึกอบรม เรื่อง การประดิษฐ์ของเล่นและวิธีการเล่น

แนวคิด	จุดประสงค์	เนื้อหา	วิธีจัดกิจกรรม	สื่ออุปกรณ์	เครื่องมือวัดประเมินผล	หมายเหตุ
เด็กเล็ก ๆ เรียนรู้จากการทดลองและการสำรวจสิ่งต่าง ๆ การเล่นจึงมีบทบาทสำคัญต่อการพัฒนาทางสติปัญญาและการเรียนรู้ดังนั้นการเรียนรู้ของเล่นเพื่อส่งเสริมพัฒนาการของเด็กจึงมีความสำคัญต่อการเรียนรู้และพัฒนา	ด้านความรู้ 1. มีความรู้เกี่ยวกับการประดิษฐ์ของเล่นเพื่อส่งเสริมพัฒนาการการเรียนรู้ของเด็ก 2. สามารถประดิษฐ์ของเล่นและเล่นกับเด็กได้อย่างเหมาะสม	1. ของเล่นฝึกการมอง 2. เครื่องดนตรีและของเล่นที่ทำให้เกิดเสียง 3. ของเล่นฝึกประสาทสัมผัสและการเคลื่อนไหว 4. ของเล่นฝึกกล้ามเนื้อการเคลื่อนไหวการเลี้ยงดูเด็ก 5. ของเล่นฝึกความพร้อมและการสำรวจ 6. ตุ๊กตา 7. ของเล่นส่งเสริมจินตนาการ	1. บรรยาย 2. ปฏิบัติจริง <u>ขั้นนำ</u> สนทนาถึงความสำคัญของการประดิษฐ์ของเล่นและวิธีการเล่น <u>ขั้นสอน</u> 1. ให้ความรู้เกี่ยวกับการประดิษฐ์ของเล่นและวิธีการเล่นประเภทต่าง ๆ 2. ฝึกทำของเล่นง่าย ๆ สำหรับเด็ก เช่น ตุ๊กตา ตุ๊กตา เครื่องแขวน ฯลฯ 3. นำของเล่นไปทดลองเล่นกับเด็ก <u>ขั้นสรุป</u> อภิปรายแลกเปลี่ยนแสดงความคิดเห็นถึงวิธีการเล่นปัญหาอุปสรรค	1. เอกสารการฝึกอบรม 2. อุปกรณ์การประดิษฐ์สื่อและของเล่น	1. แบบทดสอบวัดความรู้ความเข้าใจ 2. แบบสังเกตพฤติกรรมการปฏิบัติงาน	

แผนการฝึกอบรม เรื่อง การส่งเสริมพัฒนาการทางทักษะการเคลื่อนไหว

แนวคิด	จุดประสงค์	เนื้อหา	วิธีจัดกิจกรรม	สื่ออุปกรณ์	เครื่องมือวัดประเมินผล	หมายเหตุ
การเคลื่อนไหวเป็นเครื่องมือนำไปสู่การสัมผัสและการนำไปสู่การทำงานระหว่างกายและประสาทสัมผัสซึ่งเด็กสามารถเรียนรู้ด้วยตนเอง การพัฒนาศักยภาพของร่างกายอย่างมีประสิทธิภาพคือการจัดสภาพแวดล้อม	<u>ด้านความรู้</u> 1. มีความรู้เกี่ยวกับการส่งเสริมพัฒนาการทักษะการเคลื่อนไหว 2. มีความรู้เกี่ยวกับกิจกรรมการเล่นและการส่งเสริมทักษะการเคลื่อนไหว <u>ด้านทักษะ</u> สามารถจัดกิจกรรมการเล่นเพื่อส่งเสริมทักษะการเคลื่อนไหวได้ถูกต้องเหมาะสมวัย	1. การส่งเสริมพัฒนาการทางทักษะการเคลื่อนไหว 2. การเสริมสร้างทางร่างกาย 3. การประสานกันของทักษะการเคลื่อนไหว 4. กิจกรรมการเล่นและการส่งเสริมทักษะการเคลื่อนไหว	1. บรรยาย 2. สาธิต 3. ฝึกปฏิบัติจริง <u>ขั้นนำ</u> สนทนาถึงการส่งเสริมทักษะทางการเคลื่อนไหวของเด็กวัยทารก <u>ขั้นสอน</u> 1. ให้ความรู้เกี่ยวกับการส่งเสริมพัฒนาการทางทักษะการเคลื่อนไหว 2. สาธิตกิจกรรมการเล่นเพื่อส่งเสริมทักษะการเคลื่อนไหวจากตัวอย่าง 3. ให้ฝึกปฏิบัติกิจกรรมการเล่นเพื่อส่งเสริมพัฒนาการทักษะการเคลื่อนไหว <u>ขั้นสรุป</u> อภิปรายถึงผลการฝึกปฏิบัติกิจกรรมกับเด็ก	1. เอกสารประกอบการฝึกอบรม 2. ตัวเด็ก 3. เบาะยาง	1. แบบทดสอบวัดความรู้ความเข้าใจ 2. แบบสังเกตพฤติกรรมการปฏิบัติงาน	

โปรแกรมฝึกอบรมผู้ให้การเลี้ยงดูเด็กโดยการปฏิบัติงานในสถานการณ์จริง
เรื่องการอบรมเลี้ยงดูเด็กวัยทารกเป็นกลุ่มในสถานรับเลี้ยงเด็ก
บ้านเด็กจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

จัดทำโดย
นางสุทธาทิพย์ เมืองสุข

รองศาสตราจารย์ ดร. อุดมลักษณ์ กุลพิจิตร
อาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์

เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาวิจัยเรื่องการพัฒนาโปรแกรมฝึกอบรมผู้ให้การเลี้ยงดูเด็ก
โดยการปฏิบัติงานในสถานการณ์จริง เรื่องการอบรมเลี้ยงดูเด็กวัยทารกเป็นกลุ่ม
ในสถานรับเลี้ยงเด็ก บ้านเด็กจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

**โปรแกรมฝึกอบรมผู้ให้การเลี้ยงดูเด็กโดยการปฏิบัติงานในสถานการณ์จริง
เรื่องการอบรมเลี้ยงดูเด็กวัยทารกเป็นกลุ่มในสถานรับเลี้ยงเด็ก
บ้านเด็กจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย**

แนวเหตุผล

โปรแกรมที่พัฒนาขึ้นได้นำหลักแนวคิดเกี่ยวกับความสำคัญของการพัฒนาคุณภาพการอบรมเลี้ยงดูเด็กวัยทารก ซึ่งเป็นวัยที่จะต้องได้รับการดูแลเอาใจใส่ ช่วยตอบสนองความต้องการอย่างถูกต้องเหมาะสม เพราะเด็กยังไม่สามารถช่วยเหลือตัวเองได้จึงต้องพึ่งพาผู้เลี้ยงดูในด้านต่าง ๆ โดยเฉพาะผู้เลี้ยงดูที่สำคัญคือบิดามารดา หัวใจสำคัญของการอบรมเลี้ยงดูเด็กจึงอยู่ที่การดูแลให้เด็กมีการเจริญเติบโตอย่างสมวัย และมีพัฒนาการตามเกณฑ์ที่ควรจะเป็น การพัฒนาคุณภาพชีวิตที่ดีจะต้องเริ่มพัฒนาเป็นกระบวนการต่อเนื่องตั้งแต่แรกเกิด คุณภาพการอบรมเลี้ยงดูและการส่งเสริมพัฒนาการตามวัยอย่างเหมาะสมจะช่วยพัฒนาศักยภาพของเด็กตั้งแต่วัยทารก ซึ่งเป็นพื้นฐานสำคัญของการพัฒนาให้ชีวิตเด็กเติบโตขึ้นเป็นผู้ใหญ่ที่มีคุณภาพ เด็กวัยทารกเป็นช่วงที่มีความสำคัญอย่างยิ่งในการวางรากฐานของชีวิต เนื่องจากเป็นวัยที่มีการเจริญเติบโตทางการพัฒนาอย่างมากและรวดเร็ว ทั้งทางด้านร่างกาย จิตใจ สติปัญญา อารมณ์และสังคม รวมทั้งพัฒนาการรับรู้ การเรียนรู้ ความเข้าใจตนเองและบุคลิกภาพ

ปัจจุบันสภาพสังคมและเศรษฐกิจได้เปลี่ยนแปลงไปอย่างมาก บทบาทของสตรีนอกจากจะเป็นแม่บ้านแล้วจะต้องออกมาทำงานนอกบ้านด้วย ทำให้มีเวลาในการอบรมเลี้ยงดูบุตรน้อยลง จึงจำเป็นต้องพึ่งพาสถานรับเลี้ยงเด็กมากขึ้น ดังนั้นผู้ดูแลเด็กจึงทำหน้าที่เปรียบเสมือนแม่ของเด็ก เป็นผู้ให้การอบรมเลี้ยงดูให้เด็กมีการเจริญเติบโตด้วยพัฒนาการที่สมวัยและมีสุขภาพที่ดี ดูแลด้านโภชนาการ ดูแลให้เด็กได้รับการพักผ่อนอย่างเพียงพอ และส่งเสริมพัฒนาการของเด็ก ให้ความรัก ความอบอุ่นให้ความรู้สึกมั่นคงปลอดภัย เติชชู อริยศรีวัฒนา (2534) กล่าวว่า พี่เลี้ยงเด็กคือผู้ที่ทำหน้าที่แทนพ่อแม่ในการเลี้ยงดูเด็ก จึงถือเป็นผู้ใกล้ชิดเด็กที่สุดคนหนึ่ง โดยเฉพาะอย่างยิ่งในเด็กวัยทารกอันเป็นวัยเริ่มต้นของชีวิตที่ต้องได้รับการเลี้ยงดูเอาใจใส่เป็นอย่างดี เพราะเด็กไม่สามารถดูแลช่วยเหลือหรือปกป้องคุ้มครองตนเอง พี่เลี้ยงควรมีความรู้ความเข้าใจธรรมชาติของเด็ก ตระหนักถึงความสำคัญและเป้าหมายในการเลี้ยงดูเด็ก

ดังนั้นการพัฒนาคุณภาพผู้ให้การเลี้ยงดูเด็กให้มีความรู้ความสามารถและทักษะการให้การอบรมเลี้ยงดูเด็กวัยทารกอย่างถูกต้องเหมาะสมนั้น ก็เพื่อส่งเสริมให้เด็กได้มีการเจริญเติบโตและ

พัฒนาการตามวัยและความสามารถตามศักยภาพของเด็กแต่ละคน ด้วยเหตุผลดังกล่าวจึงจำเป็นต้องฝึกรอบรมผู้ให้การเลี้ยงดูเด็กเหล่านี้ให้มีความรู้ความเข้าใจในหลักการเลี้ยงดูและจัดประสบการณ์ให้กับเด็กวัยทารก การพัฒนาบุคลากรที่เกี่ยวข้องกับเด็กให้มีคุณภาพและมีความรู้ความสามารถที่เหมาะสมที่สุดวิธีหนึ่งคือ การฝึกรอบรมซึ่งเป็นที่ยอมรับกันโดยทั่วไปว่าเป็นการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ในหน่วยงานต่าง ๆ ให้มีศักยภาพ มีคุณภาพ และมีประสิทธิภาพทันต่อการเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นได้อย่างรวดเร็ว การฝึกรอบรมจึงเป็นการเพิ่มพูนความรู้ ทักษะในการทำงาน ความสามารถและประสบการณ์เพื่อให้ทุกคนในหน่วยงานสามารถปฏิบัติหน้าที่ที่รับผิดชอบได้ดียิ่งขึ้น

สถานรับเลี้ยงเด็ก บ้านเด็กจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย เป็นสถานรับเลี้ยงเด็กที่จัดขึ้นเป็นสวัสดิการให้แก่บุตรหลานข้าราชการในจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัยและผู้ที่สนใจ ซึ่งอยู่ในความดูแลของสโมสรอาจารย์จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย ในปัจจุบันสถานรับเลี้ยงเด็ก บ้านเด็กจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย ได้พัฒนาการจัดบริการให้การอบรมเลี้ยงดูและให้การศึกษาสำหรับเด็กวัยทารก โดยเน้นถึงคุณภาพของการอบรมเลี้ยงดูและให้การศึกษาเด็กให้ได้รับการเลี้ยงดูอย่างถูกต้องและเหมาะสมกับพัฒนาการการเรียนรู้ของเด็กในแต่ละช่วง ทั้งในด้านการดูแลกิจวัตรประจำวัน การจัดสภาพแวดล้อมที่เหมาะสมเพื่อส่งเสริมพัฒนาการด้านการเรียนรู้ การจัดกิจกรรมเพื่อส่งเสริมพัฒนาการด้านต่าง ๆ ให้กับเด็กได้อย่างถูกต้องเหมาะสมตามหลักการมากยิ่งขึ้น เพื่อเป็นแหล่งศึกษาค้นคว้า และเป็นแหล่งทดลองสาธิตให้กับนิสิตคณะครุศาสตร์ในระดับปริญญาตรี และปริญญาโท ตลอดจนหน่วยงานอื่น ๆ ที่สนใจ และทางผู้บริหารบ้านเด็กจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย จึงมีนโยบายให้ความสำคัญที่จะพัฒนาบุคลากรผู้ให้การเลี้ยงดูเด็กเป็นอย่างมากและส่งเสริมสนับสนุนให้บุคลากรได้พัฒนาความรู้อย่างสม่ำเสมอ ในฐานะที่ผู้วิจัยได้เคยฝึกประสบการณ์ในการอบรมเลี้ยงดูและให้การศึกษาสำหรับเด็กวัยทารกจากบ้านเด็กจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย จากการศึกษาอบรมเลี้ยงดูเด็กวัยทารกของหน่วยงานต่าง ๆ ตลอดจนเอกสารตำราเกี่ยวกับการให้การอบรมเลี้ยงดูเด็กวัยทารก ผู้วิจัยมีความสนใจที่จะพัฒนาโปรแกรมฝึกรอบรมผู้ให้การอบรมเลี้ยงดูเด็กวัยทารกในบ้านเด็กจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย เพื่อเป็นการเพิ่มพูนความรู้ความเข้าใจที่ถูกต้องยิ่งขึ้น และเป็นการเพิ่มประสิทธิภาพในการเลี้ยงดูเด็กวัยทารกเป็นกลุ่มให้มากยิ่งขึ้นด้วย

**หลักการพื้นฐานของโปรแกรมฝึกอบรมผู้ให้การเลี้ยงดูเด็กในสถานการณ์จริง
เรื่องการอบรมเลี้ยงดูเด็กวัยทารกเป็นกลุ่ม บ้านเด็กจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย**

1. การฝึกอบรมขณะปฏิบัติงานจริง (On – the - job training)

การฝึกอบรมขณะปฏิบัติงานจริง (On – the - job training) เป็นการอบรมภายหลังจากที่บุคลากรได้เข้ามาปฏิบัติงานในสถานเลี้ยงเด็กแล้ว การฝึกอบรมประเภทนี้อาจเรียกได้ว่าเป็นการฝึกอบรมบุคลากรประจำการหรือการฝึกอบรมภายในก็ได้ สถานเลี้ยงเด็กแต่ละแห่งจะประสบผลสำเร็จมากน้อยเพียงใดขึ้นอยู่กับความสามารถในการถ่ายทอดความรู้ของผู้ให้การแนะนำนั้น โดยนำไปถ่ายทอดความรู้เป็นศิลปะเฉพาะตัว บางคนสามารถถ่ายทอดสอนผู้อื่นให้รู้งานได้ดี ดังนั้นผู้ที่จะให้คำแนะนำหรือให้ความรู้ในการฝึกอบรมแบบนี้จำเป็นต้องมีความสามารถในการสอนงานหรืออบรมปฏิบัติงานได้เป็นอย่างดี จำเป็นต้องเข้าใจหลักเกณฑ์ แลวิธีการถ่ายทอดให้ลงมือทำงานด้วยตนเอง ปรากฏทิพย์ ทวีพานิชย์ (2532) สรุปหลักการฝึกอบรมไว้ดังนี้

1. ผู้ให้การแนะนำอธิบายให้ทราบถึงหลักการและวิธีการโดยทั่วไป
2. สาธิตให้ดูของจริง เช่น แสดงวิธีการเลี้ยงดูเด็กให้ผู้เลี้ยงดูที่เป็นครูดู
3. ให้ผู้เข้ารับการฝึกทดลองปฏิบัติ เลี้ยงดูให้เหมือนกับผู้ให้คำแนะนำทำตัวอย่าง
4. แก้ไขข้อบกพร่องของผู้เข้ารับการอบรม พร้อมทั้งชี้แจงให้ผู้รับการอบรมทราบข้อบกพร่อง
5. ติดตามดูการทดลองทำงาน และให้ทดลองทำซ้ำ ๆ กันหลาย ๆ หน จนแน่ใจว่าสามารถทำได้ด้วยตนเอง

การฝึกอบรมในขณะปฏิบัติงานจริงนี้มีผลดีในแง่ที่สามารถวางโครงการให้ตรงกับความต้องการ โดยเฉพาะของสถานเลี้ยงเด็กแต่ละแห่งได้ โดยทั่วไปผู้บริหารจะมีส่วนร่วมในการวางแผนการฝึกอบรม ตลอดจนฝึกอบรมและติดตามผลงาน เป็นโครงการต่อเนื่อง โครงการสามารถแก้ไขเปลี่ยนแปลงได้ทันทีเมื่อมีเหตุการณ์เกิดขึ้นที่ทำให้ต้องเปลี่ยนแปลง ผู้เข้ารับการอบรมก็มีความสนใจและมีเป้าหมายเหมือน ๆ กันทุกคน

ขั้นตอนที่ 1 การรายงานแผนการฝึกอบรม โดยดำเนินกิจกรรมตั้งแต่วิเคราะห์เนื้อหา งาน ความรู้และทักษะตลอดจนทัศนคติของผู้ปฏิบัติงาน เพื่อหาความต้องการความจำเป็น และเพื่อกำหนดวัตถุประสงค์ของการฝึกอบรม

ขั้นตอนที่ 2 การจัดการฝึกอบรมกิจกรรมในขั้นตอนมีดังต่อไปนี้

- 2.1 การกำหนดหลักสูตร
- 2.2 การกำหนดเครื่องช่วยในการอบรม (สื่อ วัสดุ อุปกรณ์)
- 2.3 การกำหนดจำนวนผู้เข้ารับการอบรม
- 2.4 การเลือกวิทยากร (ผู้ให้การชี้แนะ)

หลักการพื้นฐานของการศึกษาปฐมวัยที่นำมาปรับใช้กับโปรแกรมสำหรับเด็กวัยทารกเป็นกลุ่มในสถานรับเลี้ยงเด็ก บ้านเด็กจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ก. เด็กและผู้ให้การเลี้ยงดู

1. ความเอาใจใส่และห่วงใยต่อการเจริญเติบโตของเด็กแต่ละคน จะสะท้อนออกมาให้เห็นได้ในสภาพบรรยากาศของการดูแลที่ส่งเสริมความสัมพันธ์และมีความรักให้แก่เด็ก
2. ความสนใจของเด็กและพัฒนาการของเด็กทุกด้าน คือ ศูนย์กลางของการวางแผนและการกำหนดเนื้อหาในโปรแกรมฯ
3. ความแตกต่างของเด็กแต่ละคนและลักษณะเฉพาะที่พิเศษของเด็ก เป็นสิ่งที่มีคุณค่าต่อการให้การดูแลและศึกษาแก่เด็กเป็นกลุ่ม
4. คำแนะนำและการสนับสนุนของผู้ให้การเลี้ยงดูเด็กจัดเป็นบทบาทการให้ความช่วยเหลือเอื้ออำนวยและเป็นแหล่งข้อมูลสำหรับเด็ก

ข. สภาพแวดล้อมของโปรแกรมฯ

1. การจัดสภาพแวดล้อมทางกายภาพควรมีระบบและมีลักษณะเปิดกว้าง สนับสนุนการเคลื่อนไหวและการเข้าไปมีส่วนร่วมในกิจกรรมต่าง ๆ
2. บริเวณของเล่นและทำกิจกรรมประกอบไปด้วยสื่อประเภทต่างๆ ที่มีความหลากหลายในระดับของการใช้ ความยากง่ายและสื่อที่มีจุดประสงค์หลาย ๆ อย่างเพื่อใช้ในการเล่นและส่งเสริมการเรียนรู้
3. โปรแกรมประจำวันควรประกอบไปด้วยช่วงเวลาสำหรับการเล่นกิจวัตรประจำวัน และกิจกรรมกลุ่มสั้น ๆ
4. กิจกรรมพิเศษที่มีการวางแผนไว้ให้เด็กได้ทำเป็นครั้งคราว เปิดโอกาสให้สำหรับการทำกิจกรรมเสริมหรือสำหรับเหตุการณ์ในโอกาสพิเศษต่าง ๆ

**ค. ลักษณะโปรแกรมฯ
และการเรียนรู้**

1. กิจกรรมที่ส่งเสริมการเรียนรู้อยู่ในลักษณะของการให้
ความสำคัญที่ยึดเด็กเป็นศูนย์กลาง มีรูปแบบง่าย ไม่ซับซ้อน
และเป็นลักษณะที่พบเห็นได้ตลอดเวลาในเหตุการณ์ที่เกิดขึ้น
เป็นประจำทุกวัน
2. สื่อที่ใช้เพื่อการเรียนรู้มีลักษณะเป็นเกมตอบสนอง
พฤติกรรมการเรียนรู้ของเด็กเป็นสื่อเครื่องเล่นสัมผัส
และให้ประสบการณ์ตรงกับเด็ก
3. การเรียนรู้ของเด็กเป็นผลโดยตรงจากกิจวัตรและกิจกรรมที่
เด็กเลือกกระทำเองตามระดับความสามารถและความสนใจ
ของเด็ก
4. มีลักษณะของการเรียนรู้หลายรูปแบบที่รวมทั้งการที่เด็กได้
ค้นพบด้วยตนเอง การได้คิดแก้ปัญหา การเลียนแบบและ
การฝึกทักษะต่าง ๆ

**ง. พฤติกรรมและความสัมพันธ์
กับเพื่อน**

1. ใช้วิธีการอบรมสั่งสอนที่เน้นการแก้ปัญหาเกี่ยวกับความ
ต้องการของเด็ก และการกำหนดข้อจำกัดสำหรับเด็กแต่
คนและเด็กทั้งกลุ่ม
2. ให้ความสำคัญและเน้นการใช้วิธีป้องกันความขัดแย้งและ
ความคับข้องใจของเด็ก โดยยึดหลักว่าเด็กจะเกิดการเรียนรู้
เมื่อมีปัญหาเกิดขึ้น
3. ให้คุณค่าต่อความสัมพันธ์ ระหว่างผู้ใหญ่กับเด็ก และความ
สัมพันธ์ระหว่างเพื่อน โดยถือว่าความสัมพันธ์เหล่านี้จะเป็น
จุดกำเนิดของการเรียนรู้และการเจริญงอกงามในด้านต่าง ๆ
4. ให้การสนับสนุนต่อการพัฒนาความสามารถในการควบคุม
ตนเองของเด็กและการพัฒนาพฤติกรรมที่เหมาะสม

- จ. จุดมุ่งหมายของโปรแกรมฯ**
1. จุดมุ่งหมายเน้นที่การขยายประสบการณ์ การพัฒนาตนเอง การพัฒนาทักษะและความสามารถต่าง ๆ
  2. จุดมุ่งหมายของโปรแกรมจะกว้างมากกว่าเฉพาะเจาะจง มีความยืดหยุ่นมากกว่าการยึดติดกับสิ่งใดสิ่งหนึ่ง
  3. โปรแกรมมีความหลากหลาย ในการกำหนดจุดเน้นและแนวทางการตลอดจนการกำหนดความแตกต่างของจุดมุ่งหมายสำหรับเด็กแต่ละคน
  4. การประเมินผลเน้นวิธีการหลายประเภท โดยให้ความสำคัญกับข้อมูลจากการสังเกตเด็ก

ฉ. ความสัมพันธ์ระหว่างโปรแกรมและครอบครัว

1. ให้ความสำคัญกับบทบาทของผู้ปกครองในการมีส่วนร่วมช่วยเหลือ สนับสนุนต่อจุดมุ่งหมาย ความเป็นไปของโปรแกรม และกิจกรรมพิเศษต่าง ๆ
2. ให้ความสำคัญต่อการมีส่วนร่วมของผู้ปกครอง โดยเห็นคุณค่าของการให้คำปรึกษาและประโยชน์ที่เด็กและครอบครัวจะได้รับ
3. ประสบการณ์ที่เด็กได้รับที่บ้าน และการดูแลเป็นกลุ่มในโปรแกรมจะมีความสัมพันธ์และมีความต่อเนื่องกัน
4. เมื่อให้ความสำคัญกับเด็กเป็นศูนย์กลาง แหล่งทรัพยากรที่มีความสัมพันธ์ซึ่งกันและกันในการพัฒนาเด็กคือ บ้าน แหล่งชุมชน และโปรแกรม

สรุป

พื้นฐานของหลักการทางการศึกษาปฐมวัยสำหรับเด็กวัยทารกและวัยเตาะแตะ และสำหรับวัยอนุบาล มีหลักการสำคัญที่ตรงกันและสามารถนำไปปรับใช้ให้เหมาะสมกับกลุ่มอายุของเด็ก หลักการสำคัญที่เป็นแนวทางต่อการวางแผนและดำเนินการในโปรแกรมการเลี้ยงดูสำหรับเด็กวัยทารกและวัยเตาะแตะ ประกอบด้วยบทบาทของผู้ให้การเลี้ยงดูเด็กและลักษณะการเลี้ยงดูเด็กเป็นกลุ่ม การเรียนรู้ของเด็ก พฤติกรรมของเด็ก และการสร้างความสัมพันธ์ระหว่างเพื่อน จุดมุ่งหมายและบทบาทของโปรแกรมกับครอบครัว (อุดมลักษณ์ กุลพิจิตร, 2541)

หลักการและเหตุผล

การพัฒนาความรู้ความเข้าใจในทักษะของผู้ให้การเลี้ยงดูเด็กในการอบรมเลี้ยงดูเด็กวัยทารก เป็นกลุ่มในสถานรับเลี้ยงเด็ก บ้านเด็กจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย การฝึกอบรมในครั้งนี้ใช้เทคนิควิธีการต่าง ๆ หลายวิธี โดยยึดหลักการ การฝึกปฏิบัติงานปกติในที่ทำการ (on – the – job training) เป็นการฝึกปฏิบัติงานที่แท้จริง ๆ เพื่อให้ผู้ให้การเลี้ยงดูเด็กเข้าใจวิธีการทำงาน และเกิดทักษะในการปฏิบัติงาน ลักษณะการฝึกปฏิบัติจะเป็นแบบทำไป เรียนรู้ไป อาจมีการอธิบายประกอบหรือสาธิตเพิ่มเติมเนื้อหาด้วยกิจกรรม โดยอาศัยกระบวนการ กลุ่มสัมพันธ์ แบบรวมกลุ่มและแบบแบ่งกลุ่ม โดยยึดหลักการดังนี้

1. กิจกรรมทุกกิจกรรม ผู้ให้การเลี้ยงดูเด็กสามารถนำไปใช้หรือปรับใช้ได้
2. ผู้ให้การเลี้ยงดูเด็กเรียนรู้โดยการกระทำ
3. มีประโยชน์ต่อการปฏิบัติงานประจำวัน ในด้านการอบรมเลี้ยงดูเด็กวัยทารก

วัตถุประสงค์

เพื่อพัฒนาโปรแกรมฝึกอบรมผู้ให้การเลี้ยงดูเด็กโดยการปฏิบัติงานในสถานการณจริง เรื่อง การอบรมเลี้ยงดูเด็กวัยทารกเป็นกลุ่มในสถานรับเลี้ยงเด็ก บ้านเด็กจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

กลุ่มเป้าหมาย

1. ผู้ให้การเลี้ยงดูเด็กที่ปฏิบัติงานในสถานรับเลี้ยงเด็ก บ้านเด็กจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
2. ผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องกับการฝึกอบรม ได้แก่ ผู้ปกครอง ซึ่งมีส่วนร่วมในการ จัดกิจกรรม ในโปรแกรมการฝึกอบรม

เนื้อหา

เนื้อหาที่ใช้ในโปรแกรมฝึกอบรมผู้ให้การเลี้ยงดูเด็กโดยการปฏิบัติงานในสถานการณ์จริง เรื่องการอบรมเลี้ยงดูเด็กวัยทารกเป็นกลุ่มในสถานรับเลี้ยงเด็ก บ้านเด็กจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย มีรายละเอียดของเรื่องต่าง ๆ ที่จะใช้ในการฝึกอบรมจำนวน 32 เรื่อง ดังนี้

1) ความเป็นมาของการจัดการเลี้ยงดูและให้การศึกษาสำหรับเด็กวัยทารก และทฤษฎีพัฒนาการเด็ก

- 2) ความแตกต่างระหว่างบุคคลและภาวะพื้นฐานทางอารมณ์
- 3) พัฒนาการและการเรียนรู้ของเด็กวัยทารก
- 4) บทบาทหน้าที่ของผู้ให้การเลี้ยงดูเด็ก
- 5) โปรแกรมการส่งเสริมพัฒนาการด้านร่างกาย
- 6) การออกกำลังกายสำหรับเด็กวัยทารก
- 7) โปรแกรมการส่งเสริมพัฒนาการด้านอารมณ์ – สังคม
- 8) ภาษากายและการสื่อสารของเด็กวัยทารก
- 9) การส่งเสริมพัฒนาการด้านสติปัญญา – ภาษา
- 10) โปรแกรมการเล่นสำหรับเด็กวัยทารก
- 11) หนังสือเกมและเพลงสำหรับเด็ก
- 12) การประดิษฐ์สื่อและของเล่น
- 13) การดูแลสุขภาพอนามัยสำหรับเด็กวัยทารก
- 14) การดูแลกิจวัตรประจำวัน
- 15) โโภชนาการสำหรับเด็กวัยทารก
- 16) การเตรียมอาหารเสริมสำหรับเด็กวัยทารก
- 17) วิธีการส่งเสริมพัฒนาการของเด็กทารกวัยแรกเกิด – 4 เดือน
- 18) วิธีการส่งเสริมพัฒนาการของเด็กทารกวัย 4 – 8 เดือน
- 19) วิธีการส่งเสริมพัฒนาการของเด็กทารกวัย 8 – 12 เดือน
- 20) วิธีการส่งเสริมพัฒนาการของเด็กทารกวัย 12 – 18 เดือน
- 21) หลักการศึกษาสำหรับเด็กวัยทารก
- 22) หลักสูตรสำหรับเด็กวัยทารก

- 23) การวางแผนการจัดประสบการณ์สำหรับเด็กวัยทารก
- 24) การจัดกิจกรรมสำหรับเด็กวัยทารก
- 25) สภาพแวดล้อมทางกายภาพในสถานรับเลี้ยงเด็ก
- 26) สภาพแวดล้อมและประสบการณ์จากบุคคลรอบตัว
- 27) การจัดศูนย์และมุมประสบการณ์
- 28) อุบัติเหตุและการปฐมพยาบาล
- 29) อาการเจ็บป่วยและการดูแลรักษา
- 30) โรคของเด็กและการป้องกัน
- 31) การให้ยาสำหรับเด็ก
- 32) การบันทึกประจำวัน

การดำเนินการ

การฝึกอบรมใช้เวลา 8 สัปดาห์ ระหว่างวันที่ 11 ตุลาคม – 3 ธันวาคม พ.ศ. 2542
 สัปดาห์ละ 5 วัน วันละ 1 ชั่วโมงครึ่ง ช่วงเวลาเวลา 12.00–13.30 นาฬิกา รวมเวลา 60 ชั่วโมง มี
 ขั้นตอนดำเนินการดังนี้

วันที่ 1–4 ให้ความรู้และทักษะการฝึกปฏิบัติงานแก่ผู้ให้การเลี้ยงดูเด็ก โดยการสาธิต
 การใช้สื่ออุปกรณ์ และทดลองปฏิบัติกับเด็กวัยทารก

วันที่ 5 ทำกิจกรรมร่วมกับผู้ปกครอง เป็นการนำความรู้และทักษะการปฏิบัติงาน
 มาให้ความรู้ สาธิต อภิปรายแสดงความคิดเห็นและทดลองปฏิบัติกับเด็กวัยทารก และแลกเปลี่ยน
 ประสบการณ์ร่วมกับผู้ปกครอง

สื่อและอุปกรณ์

สื่อที่ใช้ประกอบการฝึกอบรมมีรายละเอียด ดังนี้

1. เอกสารประกอบการฝึกอบรม
2. วีดิทัศน์
3. ภาพสไลด์

การวัดประเมินผล

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยมีดังนี้คือ

1. แบบทดสอบวัดความรู้ความเข้าใจ เรื่องการให้การอบรมเลี้ยงดูเด็กวัยทารกเป็นกลุ่มในสถานรับเลี้ยงเด็ก
2. แบบสำรวจพฤติกรรมด้านทักษะการปฏิบัติงานให้การอบรมเลี้ยงดูเด็กวัยทารก
3. แบบประเมินตนเองในการฝึกอบรมเรื่องการอบรมเลี้ยงดูเด็กวัยทารก เป็นกลุ่มในสถานรับเลี้ยงเด็ก

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อพัฒนาโปรแกรมฝึกอบรมผู้ให้การเลี้ยงดูเด็กโดยการปฏิบัติในสถานการณ์จริง เรื่องการอบรมเลี้ยงดูเด็กวัยทารกเป็นกลุ่มในสถานรับเลี้ยงเด็ก บ้านเด็กจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย เพื่อให้การวิจัยบรรลุวัตถุประสงค์ที่ตั้งไว้ผู้วิจัยได้แบ่งการดำเนินการเป็น 3 ขั้นตอน คือ

ขั้นที่ 1. การสร้างโปรแกรมฝึกอบรมผู้ให้การเลี้ยงดูเด็กโดยการปฏิบัติในสถานการณ์จริง เรื่องการอบรมเลี้ยงดูเด็กวัยทารกเป็นกลุ่มในสถานรับเลี้ยงเด็ก บ้านเด็กจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ขั้นที่ 2. การทดลองใช้โปรแกรมฝึกอบรมผู้ให้การเลี้ยงดูเด็กโดยการปฏิบัติงานในสถานการณ์จริง เรื่องการอบรมเลี้ยงดูเด็กวัยทารกเป็นกลุ่มในสถานรับเลี้ยงเด็ก บ้านเด็กจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ขั้นที่ 3. การปรับปรุงและนำเสนอโปรแกรมฝึกอบรมผู้ให้การเลี้ยงดูเด็กโดยการปฏิบัติงานในสถานการณ์จริง เรื่องการอบรมเลี้ยงดูเด็กวัยทารกเป็นกลุ่มในสถานรับเลี้ยงเด็ก บ้านเด็กจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

อภิปรายผลการวิจัย

จากการวิจัยเรื่องการพัฒนาโปรแกรมฝึกอบรมผู้ให้การเลี้ยงดูเด็กโดยการปฏิบัติงานในสถานการณ์จริง เรื่องการอบรมเลี้ยงดูเด็กวัยทารกเป็นกลุ่ม ในสถานรับเลี้ยงเด็กบ้านเด็กจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย มีวัตถุประสงค์เพื่อพัฒนาโปรแกรมการฝึกอบรมผู้ให้การเลี้ยงดูเด็กโดยการปฏิบัติงานในสถานการณ์จริง เรื่องการอบรมเลี้ยงดูเด็กวัยทารกแรกเกิด -18 เดือน เป็นกลุ่มในสถานรับเลี้ยงเด็กบ้านเด็กจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย หลังจากดำเนินการทดลองใช้โปรแกรมในการวิจัยครั้งนี้แล้วสามารถสรุปและอภิปรายผลได้ดังนี้

1. การวิจัยครั้งนี้ได้ผลเป็นไปตามวัตถุประสงค์ ทำให้ได้โปรแกรมการฝึกอบรม ผู้ให้การเลี้ยงดูเด็กวัยทารกเป็นกลุ่มแรกเกิด -18 เดือน ในสถานรับเลี้ยงเด็กอย่างมีประสิทธิภาพและมีความเหมาะสมในเชิงเนื้อหา ผู้ให้การเลี้ยงดูเด็กส่วนใหญ่มีความรู้ ความเข้าใจและมีทักษะในการเลี้ยงดูเด็กวัยทารก หลังจากที่ได้เข้าร่วมโปรแกรมและมีความพึงพอใจในโปรแกรมการฝึก อบรมในเกณฑ์พึงพอใจมาก ทั้งนี้เนื่องจากกิจกรรม และเนื้อหาที่จัดขึ้นได้ตอบสนองความต้องการและไม่ทำให้ผู้เข้าร่วมโปรแกรมเกิดความกังวลใจเมื่อต้องมีการทดสอบเพราะการวิจัยครั้งนี้ใช้เทคนิคในการฝึกอบรมขณะปฏิบัติงานในสถานการณ์จริง (on-the-job training) สอดคล้องกับแนวคิดของ ยุพดี มานะภักดี (2534) ที่กล่าวว่า การจัดฝึกอบรมบุคลากรนั้น องค์ประกอบที่สำคัญประการหนึ่งในการนำไปสู่เป้าหมายของการฝึกอบรม คือการเลือกใช้วิธีการฝึกอบรมได้ถูกต้องเหมาะสมตามลักษณะของงาน

ข้อเสนอแนะ

1. ข้อเสนอแนะสำหรับหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง

หน่วยงานที่เกี่ยวข้องกับการจัดการอบรมเลี้ยงดูเด็กวัยทารกเป็นกลุ่มในสถานรับเลี้ยงเด็กควรจะได้มีการพัฒนาบุคลากรอย่างต่อเนื่อง เพื่อให้มีความรู้ความเข้าใจในวิธีการปฏิบัติงานได้อย่างถูกต้องเหมาะสม เนื่องจากวิธีการให้การอบรมเลี้ยงดูเด็กวัยทารกนั้น มีความละเอียดอ่อนเป็นพิเศษกว่าระดับอื่น ในปัจจุบันบุคลากรส่วนใหญ่ขาดความรู้และทักษะการปฏิบัติงานด้านการอบรมเลี้ยงดูเด็กวัยทารกโดยตรง จึงมีผลให้การอบรมเลี้ยงดูเด็กวัยนี้ไม่บรรลุผลเท่าที่ควร โดยหน่วยงานที่รับผิดชอบให้การอบรมเลี้ยงดูเด็กในวัยนี้ ควรเผยแพร่โปรแกรมการฝึกอบรมผู้ให้การอบรมเลี้ยงดูเด็กโดยการปฏิบัติงานในสถานการณ์จริง เรื่องการอบรมเลี้ยงดูเด็กวัยทารกเป็นกลุ่มในสถานรับเลี้ยงเด็กให้กับผู้ให้การเลี้ยงดูเด็กทุกแห่งอย่างทั่วถึง และควรมีการนิเทศติดตามผลอย่างจริงจัง จึงจะบรรลุผลตามเป้าหมายอย่างแท้จริง

2. ข้อเสนอแนะทั่วไป

เอกสารโปรแกรมการฝึกอบรมผู้ให้การเลี้ยงดูเด็กเรื่องการอบรมเลี้ยงดูเด็กวัยทารกมีข้อจำกัดหลายประการ จากตัวผู้วิจัย เกี่ยวกับระยะเวลา และจากเนื้อหาสาระที่ค่อนข้างละเอียดและเป็นเรื่องใหม่ และเป็นงานแปลจากภาษาต่างประเทศ ถ้าหากหน่วยงานหรือผู้สนใจเอกสารชุดนี้จะนำไปเผยแพร่ควรจะได้มีการศึกษาเพิ่มเติมได้จากหนังสือคำสอนวิชา 2703636 "การจัดโปรแกรมการศึกษาและการเลี้ยงดูเด็กเป็นกลุ่มสำหรับเด็กวัยทารกและวัยเตาะแตะ" ของรองศาสตราจารย์ ดร. อุดมลักษณ์ กุลพิจิตร ภาควิชาประถมศึกษา คณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย จะช่วยให้โปรแกรมการฝึกอบรมผู้ให้การเลี้ยงดูเด็กวัยทารกชุดนี้มีประสิทธิภาพและอำนวยความสะดวกแก่ผู้ศึกษาอย่างแท้จริง

3. ข้อเสนอแนะสำหรับการวิจัยครั้งต่อไป

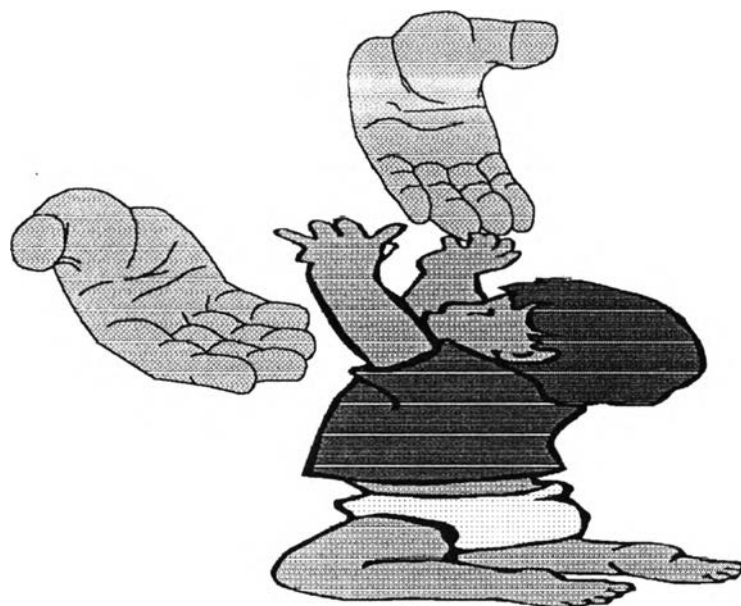
จากการวิจัยครั้งนี้สามารถเป็นพื้นฐานในการศึกษาวิจัยในประเด็นต่าง ๆ ดังต่อไปนี้ คือ

3.1 ควรศึกษารูปแบบของการฝึกอบรมโดยการนำเทคนิควิธีอื่น ๆ มาพัฒนาโปรแกรมการฝึกอบรม เพื่อปรับปรุงให้เหมาะสมกับรูปแบบของการพัฒนาบุคลากรของแต่ละหน่วยงาน

3.2 ควรนำวิธีการอบรมโดยการปฏิบัติงานในสถานการณ์จริง (on- the- job- training) ไปปรับปรุงกับการพัฒนาบุคลากรและงานที่รับผิดชอบเพื่อพัฒนาศักยภาพของบุคลากรในหน่วยงานอื่น ต่อไป

3.3 ควรทำการศึกษาวิจัยเพื่อพัฒนาโปรแกรมผู้ให้การเลี้ยงดูเด็กในการปฏิบัติงานในสถานการณ์จริงในระดับวัยเตาะแตะ เพื่อเพิ่มความรู้และทักษะที่จำเป็นในการทำงานให้กับผู้ให้การเลี้ยงดูเด็กในระดับอายุที่สูงขึ้น

เอกสารประกอบการฝึกอบรมผู้ให้การเลี้ยงดูเด็ก
เรื่อง.....บทบาทหน้าที่ของผู้ให้การเลี้ยงดูเด็ก

เอกสารนี้เป็นส่วนหนึ่งของโครงการวิจัยเรื่อง การพัฒนาโปรแกรมฝึกอบรมผู้ให้การเลี้ยงดูเด็ก โดยการปฏิบัติงานในสถานการณ์จริง เรื่องการอบรมเลี้ยงดูเด็กวัยทารกเป็นกลุ่ม ในสถานรับเลี้ยงเด็ก บ้านเด็กจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ผู้วิจัย นางสุทธาทิพย์ เมืองสุข
ภาควิชาประถมศึกษา คณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ขอขอบคุณเจ้าของลิขสิทธิ์อ้างอิง

อุดมลักษณ์ กลพิจิตร. 2541. เอกสารคำสอน วิชา 2703636 การจัดโปรแกรมการศึกษาและเลี้ยงดูเป็นกลุ่มสำหรับเด็กวัยทารกและวัยเตาะแตะ. ภาควิชาประถมศึกษา คณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

บทบาทและความสามารถของผู้ให้การเลี้ยงดูเด็กวัยทารก

การอบรมเลี้ยงดูเด็กที่ดีมีคุณภาพมีความสำคัญยิ่งสำหรับเด็กวัยทารก แต่เนื่องจากสภาพสังคมไทยในปัจจุบันเป็นครอบครัวเดี่ยวที่พ่อแม่ต้องออกไปประกอบอาชีพนอกบ้านทำให้ไม่สามารถให้การอบรมเลี้ยงดูเด็กได้ตลอดเวลา ผู้ให้การเลี้ยงดูเด็กในสถานรับเลี้ยงเด็กจึงเข้ามามีบทบาทและทำหน้าที่แทนพ่อแม่ในการอบรมเลี้ยงดูเด็ก โดยเฉพาะอย่างยิ่งเด็กในวัยทารกที่ต้องได้รับการดูแลอย่างใกล้ชิดและได้รับความเอาใจใส่เป็นพิเศษ ดังนั้นผู้ที่ทำหน้าที่ดูแลเด็กควรมีความรู้ความสามารถ และตระหนักถึงบทบาทหน้าที่ความรับผิดชอบ หน้าที่ที่เกี่ยวข้องกับการอบรมดูแลและให้การศึกษาแก่เด็ก เป็นบทบาทและหน้าที่ที่สำคัญยิ่งสำหรับผู้ให้การเลี้ยงดูเด็กที่จะต้องมีความรู้ ความเข้าใจ และทักษะการปฏิบัติงานกับเด็ก

ในตอนนี้จะกล่าวถึงความสามารถในด้านต่าง ๆ ที่เป็นคุณสมบัติโดยทั่วไป และเป็นคุณสมบัติเฉพาะด้านของผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องในการให้การอบรมเลี้ยงดูเด็ก ดังนี้
ความสามารถโดยทั่วไป

- สามารถประเมินพฤติกรรมของเด็กวัยทารกและวัยเตาะแตะได้ถึงระดับทักษะที่พัฒนาแล้ว คาดการณ์ได้ว่าในขั้นต่อไปเด็กจะต้องพัฒนาทักษะอะไรและเตรียมการไว้ เพื่อส่งเสริมการพัฒนาของเด็ก
- สามารถแยกแยะการแสดงความต้องการต่าง ๆ ของเด็กเล็กวัยทารกได้ ในด้านอาหาร การกระตุ้น การมีปฏิสัมพันธ์ ความอบอุ่น การออกกำลังกาย และการตอบสนองอย่างเหมาะสมต่อเด็กแต่ละคน
- แสดงออกถึงความสุขในการเลี้ยงดูเด็กทารก มีท่าทางอ่อนโยนและร่าเริง มีอารมณ์ขันสนุกสนานในการตอบสนอง เด็กเล็กวัยเตาะแตะที่ต้องการเป็นตัวของตัวเองและช่วยสร้างความมั่นใจให้เกิดขึ้นกับเด็ก
- ริเริ่มและแสดงออกถึงการพยายามที่จะพูดคุยหรือเล่นกับเด็กอย่างสม่ำเสมอ และเป็นไปตามธรรมชาติทั้งในช่วงเวลาของกิจกรรมที่เป็นกิจวัตรและกิจกรรมพิเศษประจำวัน
- แสดงออกว่ามีความภูมิใจต่อเด็ก ในการที่เด็กตอบสนองและทำกิจกรรมอย่างต่อเนื่องด้วยท่าทีที่เป็นสุข
- สนใจให้การตอบสนองต่อเด็กวัยทารกก่อนที่เด็กจะแสดงอาการหงุดหงิด ร้องกวนมากขึ้น และเช่นเดียวกันกับการให้ความสนใจตอบสนองอย่างรวดเร็วต่อความต้องการของเด็กวัยทารกด้วย
- สร้างความสมดุลของประสบการณ์ต่าง ๆ เพื่อหลีกเลี่ยงการที่เด็กทารกและเด็กเตาะแตะจะแสดงความรู้สึก เบื่อหน่ายไม่ให้ความสนใจหรือเกิดความรู้สึกตื่นเต้นจนเกินไป

- ให้ความสนใจและสนับสนุนตลอดจนจัดหาสื่อที่เหมาะสมสำหรับเด็ก เมื่อเด็กได้แสดงออกว่าพร้อมที่จะพัฒนาทักษะใหม่ ไม่บังคับให้เด็กได้ทำกิจกรรมอื่นที่สูงกว่าความสามารถของเด็ก
- ให้ความสนใจต่อเด็กแต่ละคน และแสดงออกถึงความพยายามเข้าใจความแตกต่างของเด็กในด้านความสามารถ ความต้องการ และบุคลิกภาพของเด็กแต่ละคน
- แสดงออกให้เห็นถึงการให้ความร่วมมือ และความรู้สึกห่วงใยร่วมกับผู้ปกครองและบุคคลอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้องกับการให้การดูแลเด็ก
- รับรู้ถึงอารมณ์ของเด็ก และพยายามเชื่อมโยงอารมณ์ให้เหมาะสมกับกิจกรรมในขณะนั้น ถ้าจำเป็นควรมีการเปลี่ยนแปลงบทบาทหรือกิจกรรมอย่างเหมาะสม เพื่อส่งเสริมให้เด็กได้ร่วมกิจกรรมอย่างดีที่สุด
- ให้คำชมเชยและการสนับสนุนเป็นแรงจูงใจในการส่งเสริมพัฒนาการทุกด้าน หลีกเลี่ยงการพูดวิจารณ์ การใช้วิธีลงโทษหรือทำให้ละอายเพื่อควบคุมพฤติกรรมของเด็ก

การปฏิสัมพันธ์ทางสังคม

- จัดประสบการณ์ที่มีการกระตุ้นอย่างสม่ำเสมอในระดับกลาง ๆ เช่น การโอบกอด สัมผัสให้ความอบอุ่น การพูดคุย จัดบรรยากาศให้มีเสียงดนตรี และใช้โมบายติดเพื่อกระตุ้นการตอบสนองของเด็ก แม้ว่าเด็กทารกในวัยเล็กมาก ๆ จะสามารถให้การตอบสนองได้เพียงเล็กน้อยก็ตาม
- ใช้ความพยายามขณะเล่นยั่วเข้าให้เด็กทารกยิ้มและส่งเสียงด้วยการแสดงท่าทางและสีหน้า นำเสียงในขณะที่มีปฏิสัมพันธ์ด้วย
- ไม่ละเลยเด็กทารกที่แสดงออกถึงการเรียกร้องความสนใจอย่างเห็นได้ชัด ให้การช่วยเหลือ และสร้างความอบอุ่นใจให้แก่เด็ก
- ชักชวนเด็กทารกให้มาเล่นหยอกเย้า สนุกสนานและเล่นเลียนแบบ เช่น เล่น เครื่องเขย่า เล่นคบบแฝง เล่นโบกมือทักทาย(ลา) เล่นยั่วเข้าจี้จี้ และหัวเราะ
- เล่นเกมปฏิสัมพันธ์ที่ใช้ความร่วมมือกันทั้งสองฝ่าย เช่น เล่นจ๊ะเอ๋ และเล่นคบบแฝง
- ช่วยให้เด็กได้พัฒนาการรับรู้เกี่ยวกับส่วนต่างๆ ของร่างกาย ด้วยการเล่นเกมง่ายๆ เช่น “หาจมูกหนูชิ” “ตาหนูอยู่ไหน” และ “กระดิกนิ้วเท้าได้ไหม”
- ตอบสนองความต้องการของเด็กวัยเตาะแตะในทางที่ดีและช่วยเหลือในการเล่นของเล่น เล่นเกม ตลอดส่งเสริมให้เด็กได้มีส่วนร่วมในการเล่นกับเด็กคนอื่น ๆ ด้วย
- ใช้วิธีการจัดการเพื่ออบรมพัฒนาพฤติกรรมเด็กวัยทารกด้วยความมั่นคง โดยให้ความรักและความเข้าใจกับลักษณะการเรียนรู้ของเด็กวัยนี้ ว่าเกิดขึ้นจากสภาพการณ์ที่เด็กเกิดความขัดแย้งและท้าทายในประสบการณ์ต่าง ๆ

- มีความเข้าใจและความคาดหวังที่ถูกต้องอย่างเป็นจริง มีความยืดหยุ่นเกี่ยวกับทักษะด้านต่าง ๆ ทางสังคมที่เด็กเพิ่งจะเริ่มพัฒนา ในด้านการรู้จักคอยเพื่อขอความช่วยเหลือหรือการรอโอกาสที่เหมาะสมและการรู้จักแบ่งปัน
- มีส่วนร่วมในบทบาทของการเล่นนิทานให้เด็กฟังอย่างมีชีวิตชีวา ด้วยการเลือกหนังสือภาพที่เหมาะสมกับวัยของเด็ก และช่วยพัฒนาความสนใจของเด็กเล็กวัยเตาะแตะที่มีในช่วงเวลาประมาณ 10 นาที
- จัดสภาพห้องเรียนเพื่อเด็กวัยเตาะแตะจะได้เลือกใช้สื่อและของเล่นด้วยตนเองโดยจัดหาจำนวนสื่อ ของเล่นต่าง ๆ ให้เพียงพอสำหรับเด็ก และช่วยให้เด็ก ๆ สามารถหยิบเล่นใช้เองและเรียนรู้การเก็บให้เข้าที่
- สนับสนุนการเล่นบทบาทสมมุติ และจินตนาการด้วยการจัดหาสื่อที่เหมาะสมให้เด็ก ๆ ได้เล่นบทบาทสมมุติในลักษณะต่าง ๆ โดยอธิบายถึงกิจกรรมและวิธีการใช้สื่อให้แก่เด็ก

ความสามารถทางร่างกายและการใช้กล้ามเนื้อ

- ส่งเสริมให้เด็กทารกได้จ้องมอง ไหว่คว่ำ และเคลื่อนไหวแขน ขา เพื่อสัมผัสวัตถุ
- สนับสนุนให้เด็กทารกได้จับ ถือ กัด ตี เขย่า และสำรวจวัตถุต่าง ๆ ที่ปลอดภัย
- พยายามจัดเรียงวัตถุเพื่อให้เด็กได้เห็นและหยิบจับสัมผัสด้วยนิ้วมือ ใต้มือโอกาสใช้มือหรือเท้าเมื่อเด็กอยู่ในสภาวะสงบ
- ใช้วัตถุและสื่อของเล่นชนิดต่าง ๆ เพื่อให้เด็กได้สำรวจและหยิบจับสัมผัส ตรวจสอบ เพื่อให้แน่ใจถึงความปลอดภัยของสื่อประเภทต่าง ๆ ด้วย
- สนับสนุนให้เด็กได้เคลื่อนไหวด้วยการพลิกตัวไปมา ม้วนตัว นั่ง และกลาน จัดบริเวณที่มีความปลอดภัยและการไม่จำกัดเนื้อที่ เพื่อให้เด็กได้ฝึกฝนและให้ความช่วยเหลือการเคลื่อนไหวทางร่างกาย และสนับสนุนให้กำลังใจด้วยวาจา
- จัดวางวัตถุต่าง ๆ ที่อ่อนนุ่มในสภาพคงทนเพื่อให้เด็กทารกวัยกลางประมาณ 10-12 เดือน ได้ฝึกฝนการเกาะ ยืนและเดิน
- จัดให้มีอาหารที่ไม่แข็งนักเป็นชิ้นเล็ก ๆ เพื่อสนับสนุนให้เด็กได้ใช้นิ้วมือและส่งเสริมการหัดรับประทานอาหารด้วยตนเองในเด็กทารกวัยปลาย ประมาณ 12-18 เดือน
- ใช้เก้าอี้หัดนั่ง ให้คำชมเชยและกำลังใจแก่เด็กวัยเตาะแตะที่กำลังหัดเดิน
- สนับสนุนให้เด็กได้เล่นของเล่นประเภท สร้าง ต่อ และกิจกรรมประเภทหมุน ด้วยบล็อก ก้อน รถถีบสามล้อ และลูกบอล
- สาธิตให้เด็กเตาะแตะได้เห็นวิธีที่ถูกต้อง และคอยให้ความช่วยเหลือแก่เด็กในการพัฒนาทักษะการรู้จักช่วยเหลือตนเองในด้านการแต่งตัว
- จัดสภาวะแวดล้อมเพื่อส่งเสริมให้เกิดประสบการณ์การเรียนรู้ด้วยวิธีต่าง ๆ ที่เด็กจะได้เล่นสัมผัสในการต่อเติม สร้าง กรอก หรือใส่วัตถุลงในภาชนะต่าง ๆ การหมุนเกลียวเปิดฝาและวางของด้วยข้ออื่น ๆ กัน

- แสดงออกถึงความมอดทน การให้ความรักและความเข้าใจต่อเด็กวัยทารกในการพัฒนาความสามารถควบคุมการขับถ่าย

การกระตุ้นประสาทสัมผัสและการรับรู้

- ให้เด็กเล็กวัยทารกได้จ้องมองวัตถุสีสด ที่ถือไว้ให้ใกล้ตัวเด็กและเคลื่อนไปในระยะที่สามารถมองภาพได้
- ใช้เครื่องเขย่าที่มีความแตกต่างกันในด้าน ขนาด รูปร่าง และเสียง แสดงวิธีใช้เครื่องเขย่าชนิดต่าง ๆ กับเด็กทารก และช่วยให้เด็กได้รู้จักใช้ด้วยการหยิบจับและกำ
- สนับสนุนเด็กทารกให้ได้ตรวจสอบและหยิบจับสัมผัสวัตถุเพื่อให้เห็นผลที่เกิดขึ้นด้วยวิธีการต่าง ๆ เช่น การนำวัตถุมาตีกระทบกัน และการสัมผัสด้วยการลูบแตะหรือคลำ ตลอดจนความรู้สึกที่เกิดขึ้นจากการ ชิม หรือ เอาเข้าปากกัด
- จัดสภาพแวดล้อมเพื่อให้เด็กทารกวัยปลายได้เล่น ศึกษา สื่อของเล่นประเภทต่าง ๆ และสำรวจบริเวณที่เล่นไม่ให้ถูกต้องขัดจังหวะ ขณะเดียวกันเด็กก็ยังคงทำกิจวัตรและร่วมกิจกรรมอื่น ๆ ตามปกติ
- พยายามที่จะสร้างประสบการณ์ให้เด็กได้พัฒนาความอยากรู้อยากเห็น และความสามารถในการจดจำ โดยการเล่นเกมต่าง ๆ เช่น เกมหาวัตถุ หรือ เกมวิ่งมาหยิบของเล่น ฯลฯ
- สาธิตให้เด็กได้เห็นถึงศักยภาพของการใช้และจุดมุ่งหมายของสื่อของเล่นแต่ละชนิดในโอกาสที่เหมาะสม เช่น ของเล่นประเภทรถต้องจับไกให้แน่น วิธีเปิดปิดกล่อง และวิธีถือหูโทรศัพท์
- ชักชวนให้เด็ก ๆ ได้สังเกต มองดูวัตถุสีต่าง ๆ ที่น่าสนใจในห้อง และชี้नाให้เห็นคุณสมบัติที่สำคัญต่าง ๆ โดยเฉพาะในสิ่งที่เหมือนและต่างกัน
- สนับสนุนให้เด็กวัยทารกได้เล่นแก้ปัญหา ด้วยสื่อ ของเล่นต่าง ๆ และความเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้น เช่น เล่นใส่สิ่งของในกล่อง เล่นเปิดกล่องปริศนา เล่นจิ๊กซอประมาณ 3 ชิ้น หรือเล่นค้นหาลูกบอลที่ถูกซ่อน
- ชักชวนให้เรียนรู้พื้นฐานมโนทัศน์ง่าย ๆ เช่น ใหญ่-เล็ก ร้อน-เย็น หรือนุ่ม-แข็งให้กับเด็กวัยทารก สนับสนุนให้เด็ก ๆ ได้สัมผัสและเปรียบเทียบความรู้สึกที่มีต่อผิวสัมผัสชนิดต่าง ๆ เพื่อให้ได้รับประสบการณ์ตรง
- สอนให้เด็กเรียนรู้ด้วยเกมง่าย ๆ เกี่ยวกับการใช้ทักษะในการแยกแยะและเปรียบเทียบ เช่น “ลูกบอลทั้งหมดใส่ไว้ในตระกร้าใบนี้” หรือ “ไม้บล็อกทั้งหมดใส่ลงในกล่องใบนี้” เป็นต้น
- วางแผนจัดประสบการณ์ในการเตรียมอาหารว่างง่าย ๆ เพื่อเป็นการสอนให้เด็ก ๆ ได้สำรวจคุณภาพของอาหาร และสังเกตการเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นจากกิจกรรมต่าง ๆ เช่น การบดเปลือกและผลไม้ การละลายของน้ำแข็ง การแข็งของวุ้นหรือน้ำแข็ง เป็นต้น

การพัฒนาสุขภาพจิตและบุคลิกภาพที่ดี

- มีวิธีเกลี้ยกล่อมเด็กทารกที่หงุดหงิด ร้องไห้กวน ด้วยการใช้วาจา ท่าทาง และการแสดงความรักอย่างเหมาะสม
- มีความเข้าใจในความต้องการ ความอยาก และความพึงพอใจของเด็กทารก
- สามารถรับรู้ได้ถึงความแตกต่างของพื้นฐานทางอารมณ์และบุคลิกภาพของเด็กแต่ละคน
- ให้การกักตักเด็ก ๆ ทุกคน จดจำได้ถึงคุณสมบัติพิเศษและสิ่งที่เด็กแต่ละคนชอบ ตลอดจนพยายามที่จะมีโอกาสนำเด็ก ๆ แต่ละคนอย่างทั่วถึง
- สนับสนุนให้เด็กได้พัฒนาตนเอง และความเป็นตัวของตัวเอง ในขณะที่เด็กก็ตอบสนองต่อความต้องการพึ่งพาของเด็กจากผู้ให้การเลี้ยงดูด้วยอย่างเหมาะสม
- มีความอดทนต่อระดับการเปลี่ยนแปลงทางอารมณ์และจิตใจของเด็กวัยทารก ตลอดจนช่วยให้เด็กได้กลับสู่สภาวะที่สงบและมีความตื่นตัวต่อการเรียนรู้
- ให้การชมเชยการแสดงออกเกี่ยวกับความสามารถของเด็ก และสนับสนุนให้เด็กได้รู้สึภาคภูมิใจในพฤติกรรมและความสามารถสำเร็จของตน
- มีการจัดสภาพแวดล้อมอย่างเหมาะสมเพื่อให้เอื้อต่อการที่เด็กจะได้เลือกใช้สื่อของเล่นชนิดต่าง ๆ และการปฏิสัมพันธ์ระหว่างเด็กด้วยกัน
- สนับสนุนให้เด็กวัยทารกได้เรียนรู้ที่จะระงับการแสดงออกของพฤติกรรมที่ไม่เหมาะสม และได้เริ่มพัฒนาทักษะในการควบคุมตนเอง
- ให้การปลอบโยนเด็กวัยทารกที่มีความคับข้องใจ ร้องไห้ไม่ยอมหยุด หรือไม่ให้ความร่วมมือ
- มองหาความสามารถและความสนใจเป็นพิเศษของเด็กแต่ละคน ให้คุณค่ากับลักษณะต่าง ๆ ที่เฉพาะตัวเหล่านี้ หาทางส่งเสริมและรักษาส่วนดีเหล่านี้ไว้
- ใช้วิธีการอบรมเลี้ยงดูที่เหมาะสม รวมถึงการแสดงออกด้วยความอดทนและใช้ความเข้าใจต่อพฤติกรรมการพัฒนาความสามารถที่จะควบคุมการขับถ่าย การช่วยตนเองในด้านการรับประทานอาหาร การแต่งตัว และการเล่นคนเดียว
- จัดเตรียมสื่ออุปกรณ์และของเล่นที่จะช่วยให้เด็กประสบความสำเร็จ และมีความคิดสร้างสรรค์

การใช้ภาษาและวิธีการสื่อสาร

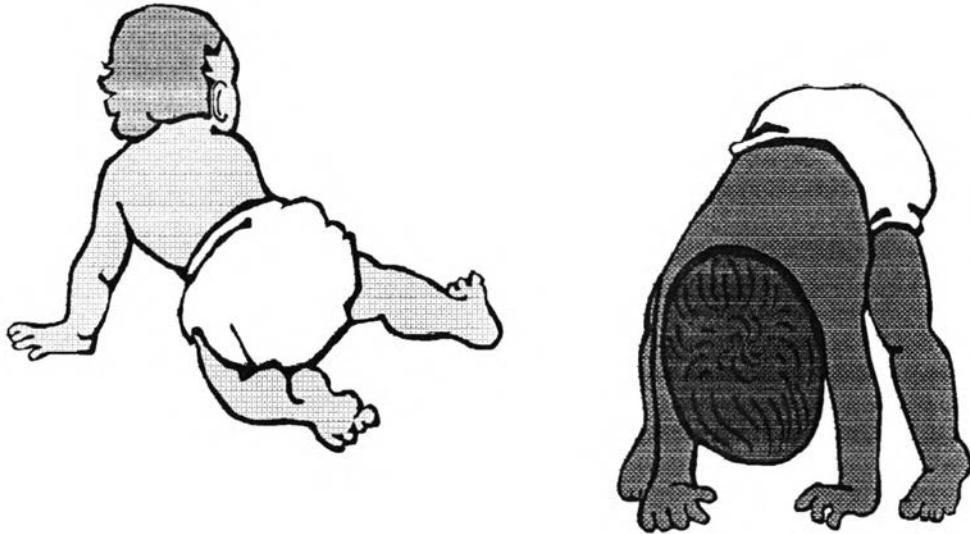
- รู้จักความต้องการพูดคุย ร้องเพลงให้เด็กวัยทารกฟัง ไม่ว่าจะเด็กจะสามารถตอบสนองได้มากน้อยเพียงใดก็ตาม
- สนับสนุนให้เด็กได้ส่งเสียง ยิ้ม และตอบสนองด้วยการทำท่าเลียนแบบการเคลื่อนไหวด้วยปากกับเด็ก

- เลียนเสียงของศัพท์ที่ส่งเสียงอ้อแอ้ในลักษณะต่าง ๆ และเพิ่มการออกเสียงอื่น ๆ เพื่อกระตุ้นเราให้เด็กได้ส่งเสียงโต้ตอบด้วย
- วางแผนให้กิจกรรมเกี่ยวกับการเปลี่ยนเสื้อผ้าและผ้าอ้อมเด็กบนเตียง หรือที่โต๊ะแต่งตัวเป็น "เวลาคุย" เพื่อให้เด็กทารกได้ยินด้วยตนเอง ได้ลองส่งเสียงและแสดงออกซ้ำ ๆ ก่อนจะไปทำกิจวัตรอย่างอื่น
- ให้เด็กได้เล่นวัตถุที่มีเสียงแตกต่างกัน เพื่อให้เด็กได้ฝึกฝนการฟังเสียงที่มีระดับแตกต่างกัน
- พูดคุยด้วยคำง่าย ๆ กับเด็กในช่วงก่อนและระหว่างการทำกิจวัตร และกล่าวซ้ำ ๆ บ่อย ๆ เพื่อเด็กจะสามารถจดจำได้
- สนับสนุนการตอบสนองทางกายจากเด็กทารก โดยให้เด็กแสดงท่าทางเพื่อสื่อสารด้วยการพูด เช่น "บ้าย บาย" "หมดแล้ว" "ใหญ่จัง" "สูงมาก"
- ให้คำชมเชยเสียงต่าง ๆ ทั้งหมด เมื่อเด็กออกเสียงคล้ายกับเสียงอะไรบางอย่างที่มีความหมาย
- สอนให้เด็กทารกได้เรียนรู้คำศัพท์เกี่ยวกับ ส่วนต่าง ๆ ของร่างกาย อาหารและอุปกรณ์เครื่องใช้เกี่ยวกับการแต่งตัว
- ใช้หนังสือภาพเล่าเรื่อง สอนคำศัพท์ใหม่ ๆ ซ้ำ ๆ และชี้ให้เด็กเกาะและตะได้อ่านตาม
- ใช้วิธีกระตุ้นให้เด็กได้ใช้ภาษาพูดเป็นครั้งคราว ด้วยการชี้ชวนให้เด็กเอ่ยคำหรือส่งเสียงเกี่ยวกับสิ่งนั้น ๆ
- ใช้หุ่นมือเล่านิทาน เลียนแบบเสียงต่าง ๆ ใช้ตุ๊กตาตัวเล็ก ๆ สำหรับสอนให้เด็กเล่นจินตนาการ และใช้เล่าเรื่องต่าง ๆ
- ใช้คำสั้นง่าย ๆ และสั้นกับเด็กวัยทารกในการสื่อสารให้เด็กเข้าใจเช่น "เก็บลูกบอล" "ลูบเบาๆ" หรือ "ใส่ช้อนลงในถ้วย" เป็นต้น
- ใช้สื่อประเภทเพลงจากเทปหรือแผ่นเสียง และนิทานง่าย ๆ เพื่อฝึกการใช้คำพูดเป็นประโยคที่ถูกต้องให้กับเด็กวัยทารก
- พยายามชักชวนเด็กให้สนทนาด้วยการใช้คำพูดง่าย ๆ ไม่ซับซ้อน

เอกสารประกอบการฝึกอบรมผู้ให้การเลี้ยงดูเด็ก

เรื่อง....พัฒนาการและการเรียนรู้ของเด็กวัยทารก

เอกสารนี้เป็นส่วนหนึ่งของโครงการวิจัย เรื่องการพัฒนาโปรแกรมฝึกอบรมผู้ให้การเลี้ยงดูเด็ก โดยการปฏิบัติงานในสถานการณจริง เรื่องการอบรมเลี้ยงดูเด็กวัยทารกเป็นกลุ่ม ในสถานรับเลี้ยงเด็ก บ้านเด็กจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ผู้วิจัย นางสุทธาทิพย์ เมืองสุข
ภาควิชาประถมศึกษา คณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ขอขอบคุณเจ้าของลิขสิทธิ์เอกสารอ้างอิง

อุดมลักษณ์ กุลพิจิตร. 2541. เอกสารคำสอน วิชา 2703636 การจัดโปรแกรมการศึกษาและเลี้ยงดูเป็นกลุ่ม สำหรับเด็กวัยทารกและวัยเตาะแตะ. ภาควิชาประถมศึกษา คณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

พัฒนาการและการเรียนรู้ของเด็กวัยทารก

ลำดับพฤติกรรมการแสดงออกของเด็กวัยแรกเกิดถึง 18 เดือน

1. ด้านความคิด

แรกเกิดถึง 6 เดือน	- ทารกสามารถแยกแยะออกจากคนอื่น ๆ ได้ รวมทั้งจะมีปฏิกิริยาตอบสนองต่อแม่มากขึ้น - ทารกสามารถแสดงอาการสงสัย โดยสำรวจด้วยการมอง กำ และใช้ปาก - แสดงให้เห็นว่ารู้จักผู้ใหญ่ที่อยู่ใกล้ชิด รู้จักตัวตนของตนเอง และสามารถแยกแยะคนแปลกหน้ากับบุคคลที่คุ้นเคยได้ - แสดงให้เห็นว่าเรียนรู้โดยเข้าไปมีบทบาทในสถานการณ์ต่าง ๆ ตอบสนองต่อสิ่งที่ยังไม่คุ้นเคยมาก่อน รวมทั้งจะสนใจต่อสิ่งที่ได้หายไปจากสายตา - สามารถใช้วัสดุอุปกรณ์ต่างๆ ในการเล่นเช่น ใช้มือจับ ขยำ และแกว่งไปมา - สามารถจ้องมองวัตถุที่ตนสนใจได้เป็นเวลานาน 6-9 เดือน - เด็กมีความมุ่งมั่นที่จะทำสิ่งต่างๆ อย่างตั้งใจ และรับรู้ในเรื่องของการคงอยู่ของวัตถุ - รู้จักเชื่อมโยงสิ่งต่างๆ ให้สัมพันธ์กันเช่น การดึงเชือกเพื่อให้วงแหวนมาติดกับอีกด้านหนึ่งหรือการค้นหาสิ่งของที่ซ่อนอยู่ - มีการพัฒนาที่ดีขึ้นของความสามารถในการมองเห็นและได้ยินเสียงต่างๆ ที่ตนเองสนใจ - ทารกมีช่วงความสนใจที่ยาวขึ้น - ทารกเปลี่ยนแปลงความสนใจได้อย่างมีความเหมาะสมมากขึ้นและแสดงพฤติกรรมต่อต้านสิ่งที่ขัดขวางความสนใจ
9-18 เดือน	- เด็กสามารถเปิดห่อกระดาษเพื่อหยิบสิ่งของ และดึงฝาออกจากกล่องได้ - จำรูปร่างต่างๆ ในกระดานภาพปริศนาได้ (Puzzle board)

- สามารถบอกชื่อสิ่งของที่คุ้นเคยได้
- จะเพิ่มความอยากรู้อยากเห็นสนใจสิ่งรอบตัวมีความตั้งใจที่จะสำรวจสิ่งต่างๆ มากกว่าเก่า
- มีเหตุผลมากขึ้นและมีความพยายามที่จะทำสิ่งที่ตั้งใจให้สำเร็จ

2. ด้านภาษา

แรกเกิดถึง 6 เดือน

- ทารกใช้เสียงในการแสดงออกอย่างมาก และเริ่มออกเสียงเพื่อแสดงความหมายเป็นเสียงสูงต่ำได้เองตามธรรมชาติ
- สามารถออกเสียงติดต่อกันเป็นเวลานานได้ เพื่อตอบสนองกับผู้ที่เลียนเสียงของเด็ก
- สามารถเปล่งเสียงคล้ายเสียงของคำ 2 พยางค์ แต่ไม่มีความหมาย

6-9 เดือน

- เด็กส่งเสียงคุ้ย้ออแอ้ กับบุคคลรอบข้างและสามารถออกเสียง "ดา ดา" หรือเสียงที่คล้ายคลึงกัน
- เด็กจะแสดงว่าสามารถเข้าใจคำง่ายๆ ได้ รวมทั้งคำที่คุ้นเคย และสามารถหันไปหาบุคคลหรือสิ่งที่เกี่ยวข้องกับการสนทนาได้

9-18 เดือน

- เด็กพูดพึมพำอย่างรวดเร็วบ่อยๆ แต่ไม่มีความหมาย
- เลียนแบบคำพูดที่ผู้อื่นพูด
- พูดคำ 2 คำติดกัน

3. ด้านการแสดงออกและการควบคุมทางร่างกาย

แรกเกิดถึง 6 เดือน

- ทารกพัฒนาความสม่ำเสมอในการรับประทานอาหาร การขับถ่ายนอนหลับ และตื่นนอนด้วยตนเอง ซึ่งจะเกิดขึ้นในช่วงของเวลาที่สามารถคาดการณ์ได้อย่างคร่าวๆ
- จะสามารถส่งพลังได้เองด้วยการโยกตัวไปมาการดูดหรือให้การสัมผัส

- สามารถปรับหรือจัดท่าทางของตนเองได้ เมื่อคาดการณ์ว่าจะถูกป้อน อาหารหรือถูกอุ้ม (เช่น ขณะที่อยู่บนตักหรือบนบ่าหรือในเปล เป็นต้น)
- สามารถพยุงศีรษะไว้ให้มีความสมดุลได้
- สามารถหันไปมองวัตถุและได้ยินดีขึ้น
- พยุงตัวเองได้ในท่านั่ง และสามารถนั่งตามลำพังได้ชั่วขณะหนึ่ง
- ตาและมือสามารถประสานกันได้ในกรอ์เอื่อมจับ เด็กจะไขว่คว้าไว้ได้แน่นและหยิบจับได้
- พยุงวัตถุหรือสิ่งของไว้ในมือได้ จับต้องวัตถุได้
- ย้ายสิ่งของจากมือหนึ่งไปยังอีกมือหนึ่งได้
- มีปฏิสัมพันธ์ด้วยการแลกเปลี่ยน บทบาททางสังคมและแสดงความรู้สึกของตนเองออกมาได้ทางสีหน้า ท่าทางและการเล่น

6-9 เดือน

- เด็กนั่งได้ตามลำพังโดยมีการพยุงตัวได้ดี
- หยิบจับของเล่นด้วยความสนใจ เริ่มมีความเข้าใจประโยชน์ของวัตถุหรือสิ่งของนั้นๆ เช่น หยิบกระดิ่งขึ้นสั้นอย่างมีจุดมุ่งหมาย
- ฝึกฝนทักษะการเคลื่อนไหว (motor skills) คลาน ยืน โดยการเกาะจับเฟอร์นิเจอร์
- ใช้นิ้วมือในลักษณะเป็นคิบ ในการหยิบหรือคีบวัตถุที่มีขนาดเล็ก
- มีการพัฒนาที่ดีขึ้นของกล้ามเนื้อมัดเล็ก ในการประสานทักษะเกี่ยวกับการเคลื่อนไหวของตมมือและปาก

9-18 เดือน

- เด็กสามารถยืนได้ตามลำพังนั่งลง และเดินโดยมีคนคอยช่วยเหลือ
- ค่อยๆ มีการควบคุมการทำงานของร่างกายได้ที่ละเล็ที่ละน้อย
- สามารถขว้างลูกบอลได้

- เริ่มตระหนักถึงร่างกายของตนเองมากขึ้น ซึ่ส่วนต่างๆของร่างกายได้
- ยืนด้วยเท้าข้างเดียวได้โดยความช่วยเหลือของผู้ดูแล
- ขึ้นลงบันไดได้เมื่อได้รับความช่วยเหลือ
- ต้องการผู้ใหญ่เป็นหลักที่มั่นคง เพื่อการดำเนินการต่างๆ ในช่วงที่มีการเคลื่อนไหวและความอยากรู้อยากเห็นเพิ่มขึ้น

4. ด้านการเล่นและการตอบสนองทางสังคม

แรกเกิด - 6 เดือน

- ทารกเลียนแบบการเคลื่อนไหว
- จ้องมองในหน้าและทำท่าเข้าหา มีปฏิริยาตอบสนองต่อการหายไปของใบหน้า ติดตามการเคลื่อนไหวของใบหน้า
- ตอบสนองต่อเสียงต่างๆ
- ยิ้มแสดงความเป็นมิตร
- ซ้ำปากเพื่อเลียนแบบผู้ใหญ่
- เริ่มชอบเมื่อมีคนมาเล่นหยอกเข้าด้วย
- มีปฏิสัมพันธ์กับบุคคลทั่วไปด้วยการยิ้มหรือส่งเสียงให้
- หยุดเงียบเมื่อมีคนเข้าใกล้ และยิ้มให้
- แสดงพฤติกรรมที่มีการแลกเปลี่ยนบทบาทระหว่างผู้ใหญ่ และเด็กระหว่างที่มีปฏิสัมพันธ์กันด้วยการยิ้มให้ เล่นด้วยส่งเสียง และแสดงการเคลื่อนไหวทางร่างกาย

6-9 เดือน

- เด็กเริ่มให้ความร่วมมือในการเล่นเกมต่างๆ
- เป็นฝ่ายริเริ่มแสดงพฤติกรรมที่มีการแลกเปลี่ยนบทบาททางสังคมกับผู้ใหญ่
- มีความเข้าใจ และเริ่มปรับตัวกับการได้รับสัญญาณทางสังคมในรูปแบบต่างๆ
- แสดงให้เห็นว่ามีการพัฒนาความสามารถทางการเรียนรู้เกิดขึ้น ด้วยการแสดงออกทางพฤติกรรมในลักษณะต่างๆ

9-18 เดือน

- เด็กวัยนี้ชอบการเล่นตบแผละ และ เล่นจ๊ะเอ๋
- ให้การตอบสนองต่อคำถามของผู้อื่น

- รู้จักเลียนแบบท่าทางง่ายๆ
- หยุดการกระทำของตนเองได้เมื่อผู้ใหญ่สั่ง
- ใช้ท่าทางและคำพูดเพื่อแสดงความต้องการของตนเองให้ผู้ใหญ่รับรู้
- รู้จักแสดงความต้องการเจาะจงไปที่แม่ให้เป็นผู้ตอบสนองความต้องการของตนเพียงผู้เดียว

5. ด้านการรับรู้ตนเอง

แรกเกิด - 6 เดือน

- ทารกมักจะยิ้มและแปลกใจเมื่อมองตัวเองในกระจก
- บางครั้งจะเล่นนิ้วและมือของตนเอง
- รู้สึกถึงสิ่งต่างๆ ที่เกี่ยวกับตนเอง โดยผ่านการแสดงออกทางการกระทำในลักษณะต่างๆ เช่น มีการเคลื่อนไหวโดยทันทีหรือมีการแกว่ง เขย่า ของสิ่งที่อยู่ใกล้ชิดกับเด็ก

6-9 เดือน

- เด็กจะฟังและรู้จักชื่อของตนเอง
- รู้จักตอบสนองการมองเห็นตนเองในกระจกด้วยการเล่น
- เริ่มแสดงความเป็นตัวของตัวเองให้ปรากฏมากขึ้น

9-18 เดือน

- เด็กเริ่มเรียนรู้ความสามารถของตนเองในการปฏิเสธคำสั่งของผู้ใหญ่และผลของการกระทำดังกล่าว
- แสดงให้เห็นว่ารู้จักของใช้ของตน เช่น รองเท้า เสื้อผ้า
- แสดงความเป็นตัวของตัวเองตนเองด้วยการสนใจเข้าไปมีส่วนเกี่ยวข้องกับกิจกรรม และสิ่งรอบตัว
- แสดงออกว่าต้องการตัดสินใจในการกระทำด้วยตนเอง

6. ด้านอารมณ์

แรกเกิด - 6 เดือน

- ทารกแสดงออกว่ามีความตื่นเต้นด้วยการขยับเคลื่อนไหวแขนขาหันตัวไปมาและเงยหน้าขึ้นมอง
- แสดงความเพลิดเพลินกับการเล่นมือของตัวเอง และดีใจเมื่อเห็นขวดนม
- ร้องเมื่อได้รับความเจ็บปวด หนาว เปียกชื้น และหิว

- สงเสียงเมื่อได้ยินเสียงที่ตนพึงพอใจ ชอบหรือไม่ชอบ
- หัวเราะ เมื่อมีความพึงพอใจ

6-9 เดือน

- เด็กแสดงความหวาดกลัว เมื่อพบคนแปลกหน้าในสถานที่ใหม่
- มักจะขำหรือสลดของสิ่งที่ไม่ต้องการ
- แสดงออกว่าพึงพอใจ เมื่อมีคนตอบสนองได้ตรงกับความต้องการของตน
- รู้จักใช้ความพยายามให้ผู้อื่นตอบสนองตนอีก

9-18 เดือน

- เด็กแสดงความชื่นชอบในสิ่งของเพียงชิ้นใดชิ้นหนึ่ง มากกว่าที่จะสนใจสิ่งของหลายชิ้นในเวลาเดียวกัน
- แสดงออกถึงอารมณ์หลายรูปแบบ และรับรู้อารมณ์ของผู้อื่นได้ด้วย
- รู้จักให้ความรัก โดยตอบสนองด้วยการกอดและจูบ
- แสดงออกว่ากลัวคนแปลกหน้า และแสดงอาการวิตกกังวลเมื่อถูกแยกจากแม่ แต่จะค่อยๆ พัฒนาการควบคุมอารมณ์ได้ในที่สุด

ขั้นตอนการใช้เกณฑ์พัฒนาการมาตรฐานเพื่อตรวจสอบความก้าวหน้าของเด็ก

1. เลือกรายชื่อ หรือแบบทดสอบพัฒนาการ หรือข้อความที่มีเป็นรายชื่อ สำหรับพัฒนาการทุกด้านตั้งแต่แรกเกิดถึงสามขวบ
2. อ่านคู่มือที่ให้มากับแบบทดสอบ ควรมีการอบรมวิธีการใช้แบบทดสอบ ถ้าไม่มีจะต้องอ่านรายละเอียดเกี่ยวกับการใช้อย่างระมัดระวัง
3. การใช้แบบทดสอบประเภทตรวจสอบเป็นรายชื่อ (Check List) นั้น ควรมีการตรวจสอบข้อความแต่ละข้อ ดูความเหมาะสม หากมีข้อความที่ไม่เหมาะสมควรตัดทิ้งออกได้ เนื่องจากไม่ได้เป็นแบบทดสอบอย่างเป็นทางการ จึงอาจมีการปรับใช้ให้เหมาะกับกลุ่มอายุของเด็ก

4. สามารถใช้ข้อความที่เกี่ยวกับพัฒนาการเพียงเพื่อแจ้งให้ทราบเท่านั้นเนื่องจากความแตกต่างของเด็กเป็นรายบุคคล ดังนั้นข้อความดังกล่าวคงจะคลุมเครือถ้าจะนำไปใช้สำหรับเด็กเพียงคนเดียว
5. ศึกษาอายุของเด็กทารกแต่ละคนตามพัฒนาการแต่ละด้าน
6. ศึกษาดูข้อความแต่ละข้อ ของวัยที่ต่ำกว่าหรือสูงกว่าระดับพัฒนาการของเด็ก
7. ศึกษาดูให้แน่ใจว่าเด็กอยู่ในภาวะที่ตื่นตัวและมีความสุข มีกิจกรรมที่เป็นวันปกติหรืออยู่ในช่วงของสัปดาห์ที่ไม่อะไรเป็นพิเศษ เมื่อต้องการตรวจสอบพฤติกรรมตามรายชื่อ
8. เปรียบเทียบดูสิ่งที่เด็กสามารถทำได้และสรุปรวมๆ ว่าเด็กเป็นอย่างไร เมื่อตรวจสอบดูทุกรายชื่อที่เหมาะสมแล้ว (ตามวิธีการในข้อ 5 และ 6) แล้วบันทึกรายละเอียดที่สังเกตได้เกี่ยวกับพัฒนาการทุกด้าน
9. ระบุจุดเด่นของเด็กในพัฒนาการแต่ละด้าน
10. ระบุความต้องการของเด็ก ความล่าช้าหรือปัญหาที่อาจเกิดขึ้นในแต่ละด้าน
11. ทบทวนดูถึงรายละเอียดเกี่ยวกับตัวเด็ก พิจารณาความสอดคล้องหรือความแตกต่างที่พบ สิ่งที่จะมีคุณค่ามากสำหรับใช้ในการตรวจสอบคือจุดมุ่งหมายและข้อเสนอแนะของผู้ปกครอง
12. พิจารณาดูว่ากิจกรรมอะไรในโปรแกรมที่เป็นข้อมูลทางพัฒนาการสำหรับเด็ก
13. วางแผนให้เด็กได้ทำกิจกรรมที่จะแสดงออกถึงความถนัด ความต้องการด้านต่าง ๆ และระดับพัฒนาการของเด็กในภาพรวม
14. ศึกษารายละเอียดของบันทึกเกี่ยวกับการเปลี่ยนแปลงในตัวเด็ก ขณะที่กิจกรรมในข้อ 13 ได้ดำเนินการไปแล้ว ศึกษาดูความก้าวหน้า การถดถอย และความต่อเนื่องเมื่อใช้กิจกรรมกับเด็กให้ดำเนินการตรวจสอบตามรายชื่ออีก
15. หลังจากนั้นประมาณ 1-2 อาทิตย์ ควรพูดคุยถึงพัฒนาการของเด็กแต่ละคนกับบุคลากรคนอื่นๆ ที่ให้การดูแลร่วมกัน
16. นัดการพบปะกับผู้ปกครอง เพื่อพูดคุยเกี่ยวกับข้อมูลที่ได้จากการตรวจสอบความก้าวหน้าของพัฒนาการเด็ก ลองให้ผู้ปกครองกลับไปสังเกตดูที่บ้านและนัดพบเพื่อคุยเรื่องนี้กันใหม่
17. ทำตามขั้นตอนในข้อ 13-16 ซ้ำ ถ้าจำเป็น
18. ถ้าจำเป็นควรปรึกษากุมารแพทย์หรือจิตแพทย์เกี่ยวกับเด็กเพื่อให้ได้ข้อมูลที่ละเอียดถูกต้องมากขึ้นในการวินิจฉัยพัฒนาการที่คิดว่าเป็นปัญหา

19. ตัดสินใจดูว่าการมีส่วนร่วมในโปรแกรมยังมีความเหมาะสม หรือควรส่งต่อเด็กไปยังโปรแกรมอื่นที่เหมาะสมกว่า

20. กรณีที่ต้องส่งต่อไปยังศูนย์พัฒนาเด็กที่อื่น ควรติดตามดูจนกว่าเด็กและครอบครัวจะปรับตัวได้ดี หรือกรณีไม่มีความจำเป็นต้องย้าย ก็ให้การดูแลตามที่วางแผนไว้ในโปรแกรมตามปกติ

การกระตุ้นและตอบสนองต่อความสามารถและการเจริญเติบโตของเด็กแต่ละคน

คุณภาพของประสบการณ์ประจำวันของเด็กทารกและวัยเตาะแตะที่ได้รับ ตลอดจนการเจริญเติบโตและการพัฒนาของเด็กเป็นจุดเน้นหลักของการจัดโปรแกรมเพื่อส่งเสริมการพัฒนาเด็กในวัยนี้ ปัจจัยหนึ่งที่สำคัญในการจัดให้โปรแกรมมีลักษณะส่งเสริมการศึกษาและเรียนรู้สำหรับเด็กเล็กวัยนี้นั้นอยู่ที่ผู้ให้การเลี้ยงดูเด็กจะต้องรู้จักให้การกระตุ้นต่อพัฒนาการด้านต่างๆ ของเด็กและตอบสนองต่อความสามารถใหม่ๆ ที่เกิดขึ้นด้วย

ในด้านการกระตุ้นพัฒนาการนั้นผู้ใหญ่ควรจะเข้าไปมีปฏิสัมพันธ์กับเด็ก ทั้งทางสังคมและทางกาย โดยเป็นฝ่ายเริ่มและให้ความพยายามในการช่วยสร้างประสบการณ์และกิจกรรมต่างๆ ให้แก่เด็กวัยทารกและวัยเตาะแตะ อย่างไรก็ตามการมีส่วนร่วมอย่างกระตือรือร้นจะมักเข้มข้นของผู้ให้การเลี้ยงดูเด็กที่มีต่อเด็กควรเป็นไปอย่างเหมาะสมด้วย โดยให้ความเข้าใจต่อความต้องการที่เป็นตัวของตัวเอง ความต้องการที่จะมีเวลาสงบ และการสังเกตจากผู้ให้การเลี้ยงดูเด็กที่คอยดูแลอยู่ห่าง ๆ ไม่เข้าไปก้าวก่ายโดยไม่จำเป็น เด็กทารกที่กำลังมีความสุขกับการนอนเล่น ส่งเสียงอ้อแอ้ จ้องมองดูโมบายที่ห้อยแขวนไว้ข้างเตียงไม่ควรถูกใครเข้ามาบงกชจนกว่าเด็กจะเริ่มแสดงอาการกระสับกระส่าย หรือไม่สนใจที่จะเล่นอีกต่อไป เด็กเตาะแตะที่กำลังสนใจเล่นอยู่กับการเปิดและปิดฝากระป๋องด้วยเสียงฝากระป๋องกระป๋องดังเป็นระยะๆ กำลังอยู่ในช่วงที่เด็กสนใจกับกิจกรรมของตนเอง บทบาทที่ผู้ใหญ่จะเข้ามาส่งเสริมการเรียนรู้ควรจะทำในตอนหลัง เมื่อสามารถหากิจกรรมที่คล้ายคลึงกันมาเสริมทักษะการเรียนรู้ที่ท้าทายมากขึ้น เช่น กล้องหยอดรูปทรง หรือกล้องปริศนา บทบาทของผู้ใหญ่ในการส่งเสริมการเรียนรู้ให้เกิดขึ้นอย่างสมดุลจึงมีความสำคัญมาก

แนวทางในการกระตุ้นการพัฒนารเด็ก

1. เริ่มต้นมีปฏิสัมพันธ์กับเด็กด้วยท่าทางที่เป็นมิตร เช่น สบตา ยิ้มให้ และให้ความใส่ใจกับเครื่องใช้ หรือสิ่งของประจำตัวเด็กการเริ่มต้นด้วยที่หาดังกล่าว จะช่วยสร้างความมั่นใจให้กับเด็กถึงความเป็นมิตรที่ผู้ใหญ่มีให้

2. หาอุปกรณ์เครื่องเล่นให้เด็กอย่างเหมาะสม สิ่งเหล่านี้จะมองดูเหมือนการเชื้อเชิญให้เด็กเข้ามาเล่น เนื่องจากตอบสนองความต้องการและความสนใจของเด็ก
3. สอนให้เด็กได้รู้จักวิธีเล่น โดยเฉพาะของเล่นที่ไม่ได้รับความสนใจ แสดงให้เด็กได้เห็นถึงการใช้ของเล่นต่างๆ เช่น พวงเครื่องเล่นเขย่า ของเล่นประเภทกลิ้งไปมา ประเภทมีสปริงกดแล้วมีของเล่นโผล่ขึ้นมาได้ (pop-up) หรือสอนให้รู้จักเล่นรถบนบล็อกไม้ วิธีการดังกล่าวเป็นการสอนให้เด็กรู้จักการเริ่มต้นเล่นเองได้
4. ป้องกันอย่าให้มีการแทรกแซงเกิดขึ้นโดยผู้หนึ่งผู้ใดในขณะที่เด็กกำลังลงวิธีการเล่นแบบใหม่ๆ ด้วยตนเอง ซึ่งมีวิธีการเล่นที่แตกต่างไปจากวิธีเล่นแบบเดิม ปล่อยให้เด็กได้มีโอกาสสร้างประสบการณ์เกี่ยวกับการเรียนรู้ด้วยตนเอง
5. กระตุ้นให้กำลังใจเด็กที่ขาดความมั่นใจ ไม่กล้าลอง หรือถูกแทรกแซงขณะที่กำลังเล่นเพื่อให้ประสบความสำเร็จกับกิจกรรมที่เด็กกำลังทำ วิธีการดังกล่าวจะช่วยให้เด็กได้รู้จักรวมความสนใจไปยังประสบการณ์ในขณะที่เด็กกำลังเล่นหรือกระทำอยู่ และยังเป็นการสร้าง ความมั่นใจให้กับการเล่น หรือใช้อุปกรณ์ของเล่นอีกด้วย
6. ควรมีเวลาให้เด็กในการช่วยเหลือให้คำปรึกษาเกี่ยวกับปัญหาต่างๆ ที่เกิดขึ้นหรือมีส่วนร่วมในการค้นพบ หรือประสบความสำเร็จของเด็ก ถ้าผู้ให้การเลี้ยงดูเด็กอยู่ใกล้ ขิดคอยดูแลหรือเฝ้ามองอยู่ใกล้ๆ เด็กจะมีความรู้สึกที่ผู้ใหญ่ให้ความรักและสนใจตนเอง เมื่อต้องการให้ความช่วยเหลือก็จะสามารถรับได้ทันที
7. ใช้ภาษาที่ง่ายและสร้างความสบายใจให้กับประสบการณ์ที่เด็กได้รับ ซึ่งจะ เป็นวิธีการกระตุ้นความเข้าใจและให้ข้อมูล ตลอดจนให้คำศัพท์ใหม่ๆ แก่เด็กเพื่อช่วยส่งเสริม พัฒนาการทางการคิดและการกระทำกิจกรรมต่างๆ
8. เสนอแนะอุปกรณ์ เครื่องเล่น กิจกรรมหรือความคิดใหม่ๆ ให้กับเด็กที่ไม่ได้สนใจอะไรเป็นพิเศษในขณะนั้นหรือเริ่มแสดงความเบื่อ เช่น เครื่องเล่นเขย่าอันอื่นที่มีรูปร่าง แปลกไป หรือบล็อกที่มีรูปร่างแปลกใหม่เพื่อเป็นการเพิ่มความสนใจ และขยายประสบการณ์ใน การเล่นให้กับเด็ก
9. เมื่อเด็กยังไม่ประสบความสำเร็จกับการลงมือกิจกรรมใหม่ๆ ควรชักชวนให้ เด็กได้สนใจทำกิจกรรมอื่นที่คล้ายคลึงกันแต่ต่างกว่า เพื่อเป็นการป้องกันไม่ให้เกิดความรู้ สึกดับข้อใจในการลงมือครั้งใหม่ ซึ่งอาจมีผลกระทบต่อแรงจูงใจของเด็ก
10. เปลี่ยนแปลงกิจกรรมและจัดหาอุปกรณ์ของเล่นใหม่ ๆ ความหลากหลาย เป็นสิ่งที่สำคัญสำหรับเด็กเล็กมากเท่าๆ กับความคุ้นเคยในการรักษาระดับความสนใจในด้ว การเรียนรู้ของเด็ก

11. ให้ความสนใจและใส่ใจกับเด็กแต่ละคนทุกวัน กิจกรรมควรมีส่วนกระตุ้นและตอบสนองการเรียนรู้ของเด็กวัยทารกและวัยเตาะแตะทุกคน ลักษณะของกิจกรรมไม่ควรตอบสนอง แต่เฉพาะเด็กที่ให้ความสนใจและมีส่วนร่วมเป็นประจำเท่านั้น

12. ติดตามและรู้ถึงลำดับขั้นการพัฒนาขั้นต่อไปของเด็กแต่ละคนตลอดเวลา การที่ผู้ให้การเลี้ยงดูเด็กพร้อมที่จะส่งเสริมให้เด็กได้พัฒนาในขั้นต่อไป เมื่อเด็กแสดงความต้องการจะช่วยสร้างความมั่นใจให้การส่งเสริมพัฒนาการและการเจริญเติบโตของเด็กเป็นไปอย่างต่อเนื่อง

การตอบสนองต่อความก้าวหน้าทางพัฒนาการของเด็ก

ในการตอบสนองต่อพัฒนาการที่ก้าวหน้าของเด็กเล็กวัยทารกและวัยเตาะแตะนั้น ผู้ให้การเลี้ยงดูเด็กควรมีบทบาทในการชี้แนะเด็ก และแสดงออกถึงความภูมิใจ และด้วยท่าทีกระตือรือร้นต่อความพยายามของเด็ก การตอบสนองด้วยความตื่นเต็นอย่างมีชีวิตชีวานั้น จะรักษาแรงจูงใจของเด็กและช่วยส่งเสริมให้เด็กเล็กได้พัฒนาความเชื่อมั่นและความรู้สึกที่ดีต่อตนเอง พฤติกรรมตอบสนองของผู้ให้การเลี้ยงดูเด็กในลักษณะต่างๆ ที่มีต่อการแสดงออกเชิงสร้างเสริมดังกล่าวมีความสำคัญเป็นอย่างยิ่ง เนื่องจากจะช่วยให้การมีปฏิสัมพันธ์ระหว่างเด็กกับผู้ใหญ่ดำเนินไปอย่างเป็นธรรมชาติดัง เช่น การที่ผู้ให้การเลี้ยงดูเด็กหยุดคอยให้เด็กทารกส่งสายตามาจ้องมองดูที่ตนก่อนจะยิ้มและพูดคุยด้วย หรือการพูดจาชมเชยเด็กวัย 2 ขวบ ที่แบ่งของเล่นของตนให้เพื่อน

การตอบสนองความก้าวหน้าทางพัฒนาการของเด็กอาจทำได้ดังนี้

1. แสดงความยินดีและภูมิใจเมื่อเด็กเล็กประสบความสำเร็จในการกระทำของตน หรือแสดงออกถึงการให้ความร่วมมือเป็นอย่างดี การแสดงออกอาจเน้นที่การที่อากัปกิริยาเงี้ยวๆ หรือด้วยท่าทีกระตือรือร้น ไม่ว่าจะโดยวิธีใดก็ตามเด็กควรมีความรู้สึกว่าความสำเร็จของตนเป็นสิ่งที่ได้รับการชื่นชม

2. ชมเชยความสามารถหรือความพยายามใหม่ๆ ที่เด็กเล็กแสดงออก ไม่ว่าจะประสบความสำเร็จหรือไม่ก็ตาม เด็กก็จะได้รับประโยชน์จากคำชมเชยนั้นเพราะเป็นการสร้างความรู้สึกที่ดี และกลายเป็นแรงกระตุ้นอย่างเพียงพอที่จะช่วยให้เด็กอยากลองทำกิจกรรมซ้ำอีก

3. สังเกตดูการเปลี่ยนแปลงของลักษณะกิจกรรมที่เด็กทำ และความสามารถของเด็กในทางที่ดีและไม่ดี วิธีนี้จะทำให้ผู้ที่เกี่ยวข้องกับการดูแลเด็กทุกคนรับรู้ถึงการพัฒนาของเด็กได้ดีขึ้น และพฤติกรรมที่เด็กมีความต้องการได้รับการส่งเสริมในด้านอื่นๆ

4. ตอบสนองด้วยความอดทนและทำที่เป็นมิตรกับเด็กเล็กที่ยังไม่ประสบความสำเร็จในการพัฒนาทักษะบางด้านวิธีนี้ช่วยให้เด็กอยากที่ลองใหม่อีกและช่วยป้องกันไม่ให้เกิดความรู้สึกไม่กล้าหรือต่อต้าน

5. ช่วย让孩子ได้ประสบความสำเร็จในการพัฒนาทักษะ โดยให้โอกาสฝึกฝนกิจกรรมต่างๆ บ่อยๆ วิธีนี้จะสร้างความมั่นใจได้ว่าความพยายามอย่างต่อเนื่องของเด็กจะช่วยรักษาความก้าวหน้าทางการพัฒนาไปอย่างต่อเนื่องด้วย

6. สังเกตดูและบันทึกพฤติกรรมเด็กในด้านความสนใจเรื่องต่างๆ การสำรวจและผูกมิตรกับผู้อื่น ของเล่น และบุคคลที่สามารถสร้างความตื่นเต้นให้กับเด็กจะมีผลต่อการเรียนรู้ได้อย่างมีประสิทธิภาพมากกว่าสิ่งของหรือผู้คนที่เด็กไม่ให้ความสนใจ

7. ก่อนหน้าที่เด็กจะเริ่มแสดงให้เห็นว่าได้เล่นของเล่นอย่างเต็มที่ หรือได้ลองกิจกรรมซ้ำๆ แล้วหลายครั้งด้วยความพึงพอใจที่สุด ผู้ให้การเลี้ยงดูเด็กควรเสนอกิจกรรมใหม่ๆ แทรกเข้ามาด้วย เพราะในช่วงเวลาดังกล่าว จะมีความเหมาะสมกับการช่วยสร้างความรู้สึกที่ประสบความสำเร็จให้กับเด็ก และยังเป็นการสร้างอย่างต่อเนื่องของประสบการณ์ดังกล่าวให้เกิดขึ้นตลอดเวลาด้วย

8. สนใจเด็กเล็กทุกคนทั้งกริยาท่าทางและรูปร่างหน้าตาของเด็กเพื่อเป็นการตอบสนองเด็กได้เป็นอย่างดี ผู้ใหญ่ควรสร้างความรู้สึกไปกับสภาวะทางอารมณ์ของเด็กในขณะนั้นด้วยเช่นเด็กทารกที่มีความตื่นตัว เด็กเตาะแตะที่มีท่าทางผ่อนคลายหรือการที่เด็กแสดงความสนใจและพร้อมที่จะเรียนรู้

9. จัดโอกาสให้เด็กได้มีประสบการณ์เกี่ยวกับกิจวัตร และกิจกรรมทางด้านการฝึกฝนทักษะต่างๆ ที่ตรงกับระดับความสามารถและวุฒิภาวะของเด็กแต่ละคน ซึ่งจำเป็นในการใช้เวลาเพื่อฝึกฝนจนกระทั่งสามารถพัฒนาทักษะนั้น ๆ และเรียนรู้โมโนทัศน์ใหม่ ๆ

10. บอกเล่าให้ผู้ปกครองและบุคลากรคนอื่น ๆ ได้รับรู้เกี่ยวกับการเรียนรู้ใหม่ของเด็กด้วย ควรเน้นให้ทราบขั้นตอนที่เด็กค่อย ๆ ประสบความสำเร็จทีละเล็กละน้อย และชี้แนะให้ผู้อื่นได้ชื่นชมการพัฒนาที่ดำเนินไปขึ้นเรื่อย ๆ ของเด็ก

11. ควรให้ความสนใจถึงสิ่งที่เด็กได้ลองพยายามทำด้วยตนเอง ไม่ว่าจะประสบความสำเร็จหรือล้มเหลวในการจัดกิจกรรมโอกาสต่อไป ผู้ให้การเลี้ยงดูเด็กจะสามารถเน้นการให้ความช่วยเหลือแก่เด็กตรงจุดที่ยังบกพร่องอยู่

12. ควรเก็บรักษาบันทึกเกี่ยวกับการเปลี่ยนแปลง และความเจริญก้าวหน้าของพัฒนาการเด็กเล็ก เมื่อโปรแกรมให้การดูแลเด็กดำเนินต่อไป ข้อมูลดังกล่าวจะเป็นหลักฐานที่แสดงให้เห็นถึงประสิทธิภาพและอาจให้เป็นเอกสารอ้างอิงเพื่อวางแผนต่อไปในอนาคตได้

ภาคผนวก จ

ตัวอย่างภาพถ่ายกิจกรรมในโปรแกรม

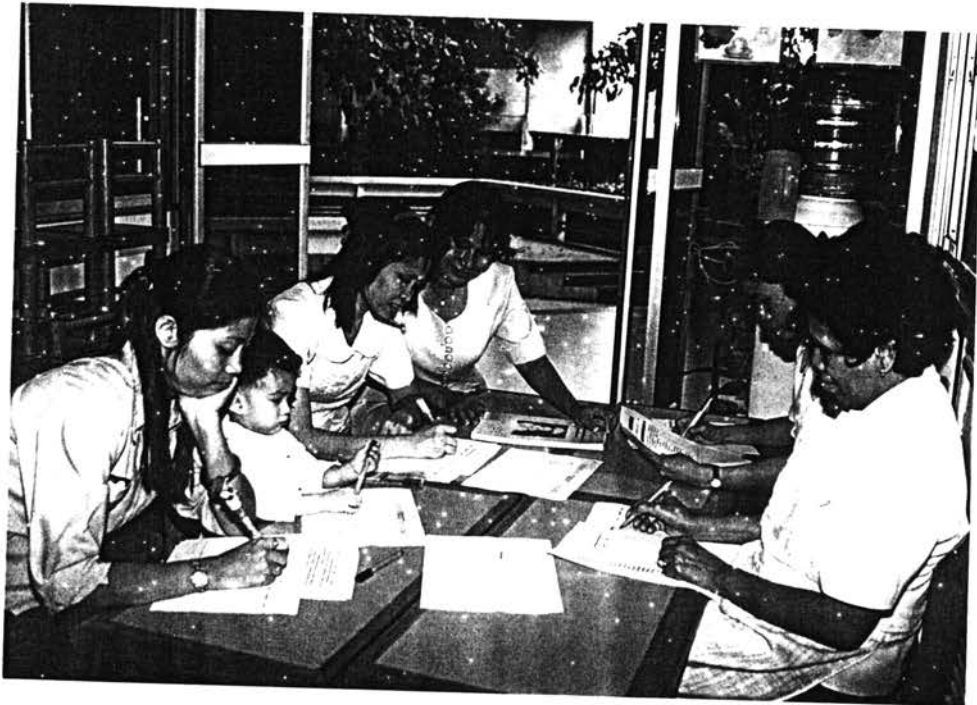
ใช้สื่อจากภาพสไลด์

ชมใช้สื่อจากวีดิทัศน์

ฝึกทำของเล่นจากเชือก

ฝึกเขียนแผนการจัดประสบการณ์

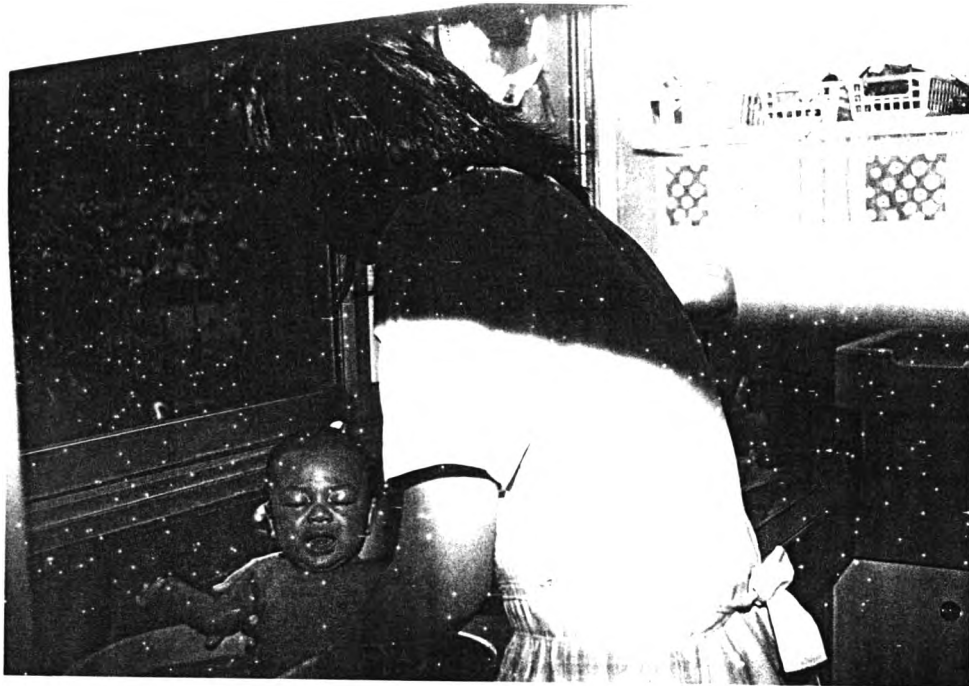
ผู้ปกครองเข้าร่วมกิจกรรม

ผู้ปกครองร่วมเล่นของเล่นกับเด็ก

วิทยาการساتิตการปฐมพยาบาล

ฝึกปฏิบัติจริงกับเด็ก

ประวัติผู้เขียน

นางสุทธาทิพย์ เมืองสุข เกิดเมื่อวันที่ 27 กันยายน พ.ศ. 2511 อำเภอตากลี จังหวัดนครสวรรค์ สำเร็จการศึกษาระดับประถมศึกษาจาก โรงเรียนวัดจันเสน และโรงเรียนวัดไผ่ดำ มิตรภาพที่ 183 มัธยมต้น โรงเรียนทองเอนวิทยา มัธยมปลายโรงเรียนพิบูลวิทยาลัย สำเร็จการศึกษาคณะครุศาสตร์บัณฑิต (เกียรตินิยมอันดับ 2) สาขาวิชาการอนุบาลศึกษา คณะครุศาสตร์ วิทยาลัยครูเทพสตรี และเข้าศึกษาต่อในหลักสูตรครุศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการศึกษา ปฐมวัย ภาควิชาประถมศึกษา คณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย เมื่อปีการศึกษา 2539 ปัจจุบันรับราชการครู ตำแหน่งอาจารย์ 1 ระดับ 4 โรงเรียนเทศบาล 2 สังกัดเทศบาลนครนนทบุรี

